

Nova Strava

GLASILO NARODNEGA DELAVSTVA

Aznaja vsak četrtek. Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva
cesta 22. telef. št. 46-18. — Uprava: Knafljeva ulica 5,
telef. št. 31-22

Delavska izdaja
„DOMOVINE“

Naročnina polletno 18 in celoletno 36 din. — Posamezna
številka 1 din. — Račun Poštne hranilnice, podružnica
Ljubljana, št. 17.751

Ponovno o delavskem zavarovanju

Ako bi imeli delavci možnost, da nemoteno in v lastnem krogu brez vpliva kakršnih koli tujih interesov povejo o delavskem zavarovanju svoje mnenje, bi bila mnenja delavstva hitro razčiščena in ustvarjeni enotni pogledi na probleme reorganizacije delavskega zavarovanja. Svobodne delavske strokovne organizacije v Sloveniji danes nimajo te možnosti. Delavska zbornica je v rokah najmlajše delavske strokovne organizacije, ki gotovo ne predstavlja večine slovenskega delavstva. Delavska zbornica pa je oni forum, ki je poklican, da o problemih delavskega zavarovanja pove svojo veljavno in tehtno besedo. Slovenska delavska zbornica k problemu ni zavzela do danes svojega definitivnega stališča, ki bi bil vsestransko izdelan in obrazilen. Na ta način postaja problem vedno bolj nejasen, zamotan, javnost zgublja za problem razumevanje, ali pa ne najde za problem prave orientacije. Na ta način postaja eden najvažnejših delavskih vprašanj predmet dnevne politike in polemike. Problem se odmika stvarnosti in objektivnosti, do veljave prihajajo demagoška gesla, popačitve stvarnih dejstev in varanje celokupne delavske javnosti. Zanimivo je, da tudi gospodarske organizacije k problemu še niso povedale svoje izdelane besede. Samo na splošno se včasih čuje zahteva po avtonomiji delavskega zavarovanja. Pojem avtonomije pa je zelo raztegljiv in širok. Ni jasno, ali so naši gospodarstveniki za popolno razbitje sedanje socialno zavarovalne skupnosti, ali zahtevajo samo primerno reformo. Pametno bi bilo, ako bi naši gospodarstveniki skupno z delavskimi strokovnimi organizacijami k problemu izdelali svoje končno veljavno mnenje in predloge. Mislimo, da je delavsko zavarovanje tako velevažna socialna in gospodarska stvar, da je ne moremo in ne smemo obravnavati ločeno in samostojno od ostalih naših gospodarskih problemov. Slišimo od resnih gospodarstvenikov mnenje, da more gospodarstvo v državi ostati enotno, ako hočemo posamezne pokrajine ohraniti pri gospodarski moči in razvojni sposobnosti. Regulator gospodarskega življenja pa je vedno tudi delavsko zavarovanje, ki je povsod tesno povezano z veselimi in žalostnimi dogodki v gospodarskem življenju države ali pokrajin.

Delavci hočejo, da so njih socialno zavarovalni interesi kar najbolj in tudi trajno zaščiteni. Delavci vedo, da važen del njih zemeljskega življenja tvori izseljevanje iz kraja v kraj, socialna zaščita delavca mora zaradi tega biti mobilna in enakovredna v vsakem času in v vsakem kraju. Delavec v lastni državi ne sme priti iz dobro urejenih socialnih razmer v reakcionarne pokrajine, v katerih bo socialna zaščita samo še senca tega, kar bi moral biti. Delavci se zavedajo, da je samo velika skupnost delavcev sposobna, da svoje pridobljene pravice more uspešno ščititi pred pritiskom od strani kapitala ali od strani kake druge stanovske politike. Ne gre, da bi bili gospodarstveniki združeni v enotnem gospodarskem življenju, v kate-

rem bi uveljavljali svoje zahteve glede socialnega zavarovanja, delavci pa bi bili razbiti na male edinice, ki moralni in gospodarski moči gospodarstvenikov ne bi bili kos. Delavci morajo vztrajati na načelu samouprave v delavskem zavarovanju, na kar n. j. nižjih premijah in na najmodernejših dajatah. Finančna politika sme koristiti samo potrebam delavstva in ne potrebam kake druge politike ali mentalitete. V delavskem zavarovanju mora biti uprava elastična in gibčna, pravična in polna socialnega duha. Zato mora biti uprava široko decentralizirana, brez nepotrebnih ovir v kakršni koli nadzorni instanci. Svarilen zgled za delavce so razmere v rudarskem socialnem zavarovanju. Premije v rud. socialnem zavarovanju so izredno visoke, pokojnine sorazmerno zelo nizke. To izvira odtod, ker je rizikova skupnost rudarjev preozka. Tudi pokojninsko zavarovanje nameščencev je silno drago zato, ker je rizikova skupnost pretesna. Plače delavstva, ki je zavarovano v splošnem zavarovanju, so tako nizke, da samo brezvesten demagog upa te plače obremenjevati z visokimi zavarovalnimi premijami, ne da bi nudil kako koristno protitež. Dnevna kompetenca bratovskih skladnic bi ostala lahko neokrnjena, pokrajinska finančna politika nedotaknjena, pa vendar bi bili rudarji lahko združeni v vsedržavni rizikovi skupnosti s premijo, ki bi bila za najmanj polovico nižja od sedanje. To bi pomenilo za rudarje velik prihranek. Delavci hočejo imeti moderne zdravstvene ustanove in naprave, dvomimo, če male edinice morejo take naprave ustvarjati in vzdrževati. Številke iz Slovenije pravijo, da sami nismo v položaju vzdrževati obstoječih zdravstvenih ustanov. Delavci hočejo imeti dobro zdravniško službo in to enako po vseh pokrajinah države. Samo enotna ureditev zdravniške službe nudi jamstvo za koristno in uspešno zdravniško pomoč zavarovancev. Neoljalna, demagoška licitacija v teh problemih bi imela katastrofalne posledice. Zgledov v svetu imajo za to dovolj. Sedanji rezervni fond so zlasti v bolniškem zavarovanju nezadostni. Najmanjši pretresljaj v zdravstvenem stanju zavarovancev prinaša za zavarovance težke nevarnosti. Zato je v socialnem zavarovanju zlasti v bolniškem zavarovanju vsedržavni rezervni sklad nujno potreben, bolj potreben kot so potrebna pozavarovanja v privatnih zavarovanjih.

Premijske rezerve imajo brezpogojno služiti samo pokojninskim pravicam zavarovancev. To bo zajamčeno samo takrat, ako imamo možnost, da ista načela uveljavimo za vso državo, ker delavec premijske rezerve zbira v vseh pokrajinah države s svojim preseljevanjem iz kraja v kraj. Kdo naj slovenskemu delavcu štiti premijske rezerve, ki si jih bo nabral z zaposlitvijo v Skopju ali v Podgorici ali v Splitu in podobno? Delavske strokovne organizacije morajo za zaščito svojih najvažnejših socialnih pravic energično povzdigniti svoj glas. —ec.

Sezonski delavci

Prihaja čas, ko bo spet odšlo na tisoče naših delavcev na sezonsko delo preko meja naše države. Pogrešno bi bilo, če bi presojali koristi sezone zaposlitve našega poljedelskega delavstva samo po zaslužku in prihrankih, ki jih po končanem delu lahko prinesejo domov. Ne sme nam biti vseeno tudi v kakšnih okoliščinah so naši delavci zaposleni in kakšnim vplivom so izpostavljeni posebno v pogledu njihove nacionalne in državljske zavesti. Previdnost in naša skrb je tem bolj potrebna, ker se večina našega sezonskega delavstva regrutira iz vrst obmejnega prebivalstva, ali krajev, ki so v nacionalnem pogledu precej občutljivi. Sezonskega delavstva, ki odpotuje v druge države, ne bi smeli prepuščati samemu sebi. Poskrbeti bi morali, da je v stalnem kontaktu z domovino in da bi se po naših predstavnikih vsaj parkrat na leto obiskalo izseljenike, vsaj tam, kjer so zaposleni v večjih skupinah. Vsem sezonskim delavcem bi se moralo pošiljati časopise vsaj enkrat tedensko. Tedenski časopis za sezonske delavce bi moral obravnavati vsa vprašanja, ki zanimajo delavce v pogledu zaposlitve, delovnih pogojev in prepisov glede pošiljanja zaslužkov v domovino.

Izseljeniško vprašanje

Preteklo nedeljo je bila v Zagrebu VIII. glavna skupščina Zveze izseljeniških organizacij za vso državo. Skupščino je vodil predsednik Zveze g. Milan Marjanović iz Beograda. Navzoč je bil tudi zastopnik Narodnega izseljeniškega odbora. Naše izseljeniško vprašanje ni samo socialno, ampak tudi narodno in državno ter je v interesu ugleda naše države v inozemstvu, kakšen kontakt smo ohranili z našimi rojaki, ki so šli s trebuhom za kruhom po svetu. Izseljeniško vprašanje reševati se pravi izboljševati našo domačo valuto; kajti ugotovljeno je, da so pošiljali izseljenci ogromne vsote denarja v staro domovino in s tem izboljševali gospodarski položaj naše države. Na glavni skupščini je bilo ugotovljeno, da leže še ogromne zaloge denarja zamrznjenega v najrazličnejših bankah, ki sicer še poslujejo. Z ozirom na novo upravno razdelitev države bodo ustanovljene tri izseljeniške zveze, ki bodo posamezno lažje intenzivno delale, a kljub temu imele enotno in skupno vodstvo. Na glavni skupščini so Hrvati že osnovali Savez izseljenika banovine Hrvatske. Isto bodo napravili tudi Srbi in mi. Po dolgotrajni debati je bil napravljen sledeč zaključek:

Ker je osnovana zveza organizacije izseljenikov banovine Hrvatske v Zagrebu, se osnujeta srbska izseljeniška zveza v Beogradu in slovenska v Ljubljani. Dosedanji skupni savez pa je bil na glavni skupščini likvidiran. Likvidacijo bodo izvedli po trije delegati vsake izmed gori omenjenih treh zvez za celo državo, razdelili po ključu skupno imetje ter predložili smernice in modalitete bodočega skupnega dela.

Na glavni skupščini v Zagrebu je zastopal Narodni izseljeniški odbor tov. Ambrožič, ki je obenem tudi član odbora za likvidacijo skupnega premoženja.

Da ne bo dvomov

Trgovski pomočniki so zadnji čas dosegli dva pomembna uspeha: minimalne plače in pokojninsko zavarovanje. Delodajalci minimalnih plač niso sprejeli s posebnim veseljem. Vsaki dan slišimo, da ta in oni trgovec odpove pomočniku službo, ker mu noče plačati minimalne plače. Je pa to prehodni pojav. Urejena in količkej velika trgovina ne bo mogla shajati brez pomočnika. Slej ali prej bodo dobili zopet vsi zaposlitev, ki bi jo sedaj mogoče zgubili. Skromna minimalna plača 900 din na mesec res ne bo zadržek, da bi sposobni trgovski pomočniki ne dobili zaposlitve.

Pa tudi pokojninsko zavarovanje je za trgovske pomočnike velika socialna pridobitev. Res je, da so zadnji čas imeli trgovski pomočniki skromno starostno zavarovanje v okviru bolniškega zavarovanja. Vendar je pa bil v delavskem zavarovanju zavarovan najvišji letni dohodek 14.400 din. Vsaj polovico kvalificiranih trgovskih pomočnikov ima pa gotovo preko 14.400 din letnih prejemkov. Vsi ti pomočniki za svoje višje prejemke pri delavskem zavarovanju niso bili zavarovani. Delodajalci, ki niso naklonjeni pokojninskemu zavarovanju trgovskih pomočnikov radi trdijo, da bi bilo za slabše plačane trgovske pomočnike delavsko zavarovanje ugodnejše, kakor je pa sedaj nameščenško pokojninsko zavarovanje. Te trditve pa niso točne. Res je sicer, da bi prejemal v delavskem zavarovanju pomočnik z mesečnimi prejemki din 700, za premijo 21 din po desetih letih rento 252 din, dočim bi imel v pokojninskem zavarovanju za premijo 72 din rento 330. Prav tako je pa res, da bi v delavskem zavarovanju pomočnikova renta po 10 letih nič več ne rastle, dočim se bo v nameščenškem zavarovanju povečala vsako leto za 2% zavarovanih prejemkov, tako, da doseže pri premiji din 72 rento 759 din. Poleg tega priznava pokojninsko zavarovanje nameščencev vdovske rento v viš-

ni polovične možne rente. Vdovskih rent delavsko zavarovanje sploh ne daje. Dalje priznava nameščenško zavarovanje povračila premij, kar je posebno važno za pomočnice, ki se poroče, ali za pomočnike, ki se osamosvoje in nočejo biti več pokojninsko zavarovani. Torej tudi za najslabše plačane trgovske pomočnike je boljše nameščenško pokojninsko zavarovanje, kot pa zavarovanje pri OUZD, da o boljše plačanih trgovskih pomočnikih sploh ne govorimo, ko pri OUZD niso zavarovani za celo svojo plačo.

Uredba o pokojninskem zavarovanju trgovskih pomočnikov predpisuje, da lahko Pokojninski zavodi za nameščence vodijo trgovske pomočnike knjigovodstveno ločeno od ostalih zavarovancev. To določilo se tudi napačno tolmači tako, da imajo Pokojninski zavodi pooblastilo, da smejo trgovske pomočnike združiti v samostojno rizikovo skupnost s samostojnim knjigovodstvom in torej tudi sčasoma s samostojnimi premijami in seveda tudi posebnimi pokojninami. V pomirjenju trgovskih pomočnikov pa lahko ugotovimo, da je taka bojazen neutemeljena, ker Pokojninski zavodi nimajo nobenega pooblastila, da izločijo trgovske pomočnike iz rizikove skupnosti ostalih zavarovancev. Trgovski pomočniki so zavarovani v obveznem oddelku Pokojninskih zavedov in ostanejo tam z vsemi pravicami in dolžnostmi, ki so veljavne za ostale zavarovance. Uredba ima le določilo da se vodi lahko administrativno in knjigovodstveno evidenco o trgovskih pomočnikih, kjer smatra to Pokojninski zavod za potrebno. Ta evidenca pa samo obsebi nima nobenega vpliva na premije in rente trgovskih pomočnikov. Če bi se hotelo v tem pogledu kaj spremeniti, bi se to lahko zgodilo le s spremembo zakona, ne pa v okviru uredbe, ki razširja pokojninsko zavarovanje na trgovske pomočnike.

Vprašanje dveh zavarovanj

Delavci, ki spadajo pod rudarske zakone so pokojninsko zavarovani pri bratovskih skladnicah, dočim so nameščenci zavarovani pri Pokojninskem zavodu za nameščence. Niso redki slučajji, da napredujejo delavci v nameščenški stalež. Od tega trenutka dalje morajo biti kot nameščenci zavarovani pri Pokojninskem zavodu. Zakon o pokojninskem zavarovanju predpisuje, da mora v tem slučaju skladnica izročiti za zavarovance Pokojninskemu zavodu premijsko rezervno. Bratovske skladnice pa ne izpolnjujejo zakonitih predpisov in ne izročajo Pokojninskemu zavodu premijskih rezerv za zavarovance, ki prestopajo iz delavskega v nameščenški stalež. Rudarsko zavarovanje je namreč zelo pasivno in nima premijskih rezerv in jih zato tudi ne more izročiti Pokojninskemu zavodu. Tako je vsled nelikvidnosti bratovskih skladnic neurejeno vprašanje medsebojnega odnosa med rudarskim in nameščenškim pokojninskim zavarovanjem. Prizadeti delavci, oziroma nameščenci že leta in leta pritiskajo, da se odnosi med obema zavarovanjema uredi. Zadeva je tem nujnejša, ker nastopajo že zavarovalni slučajji in ker poteka v prizadetih primerih karenčna doba za varovanje pravic pri bratovskih skladnicah.

Rudarski nameščenci so zahtevali, da bi v zavarovalnih primerih priznala in izplačevala oba zavoda tako bratovska skladnica kot Pokojninski zavod pokojnino vsak po svojih predpisih na podlagi pri njem pridobljene zavarovalne dobe. Omogočilo naj bi se zavarovancem, da lahko, če hočejo, ostanejo še naprej zavarovani pri Bratovski skladnici, če tudi so zavarovanci Pokojninskega zavoda. Pri odmeri rente, naj bi se osnovna renta računala v celoti pri obeh zavodih.

S svojo zahtevo pa rudarski nameščenci skoraj gotovo ne bodo uspeli. Medsebojni

odnosi med rudarskim in nameščenškim zavarovanjem se bodo uredili po načelih, ki so merodajni za mednarodne konvencije o vzajemnosti socialnega zavarovanja in ki določajo, da prejema zavarovane od vsakega zavoda le sorazmerni del osnovne rente in ki izključuje dvojno socialno zavarovanje. Rento bi odmeril in izplačeval zavod, kjer je zavarovane bil nazadnje zavarovan, v zavarovanje bi se pa šla vsa leta, ki so potekla pri obeh zavarovanjih na osnovi plačanih premij. Med obema zavodoma bi se vršil obračun o izplačanih rentah in bi Pokojninskemu zavodu plačala Bratovska skladnica vse zneske, ki jih je izplačal za račun rudarskega zavarovanja.

Verjetno pa je, da bodo dosegli pravico do polne rente in to brez skrajšanja osnovne rente vsi oni nameščenci, katere bi zatekla uredba, ki bi predpisala medsebojni odnos med obema zavarovanjema, seveda pod pogojem, da so že dosegli karenčno dobo pri Bratovski skladnici. To bi bilo tudi pravično. Kajti ti nameščenci so bili prisiljeni svoje zavarovanje pri bratovskih skladnicah nadaljevati in sami plačevati v celoti premije, če so hoteli varovati svoje pravice. Živel so v prepričanju, da bodo lahko v celoti uživali rento po predpisih Bratovskih skladnic in bi bilo krivično, če bi sedaj uživali dobroto dvojnega zavarovanja, ko so jih pa razmere in zakoniti predpisi sami silili v dvojno zavarovanje.

Nesocialni odpusti

Zgodili so se slučajji, da so vodstva tovarn odpovedala službo delavcem z izgovorom, da morajo omejiti obratovanje vsled pomanjkanja surovin, v resnici se je pa odpoved izvršila zato, da pri zopetnem sprejemanju delavcev, ni bilo treba sprejeti vseh in da se je lahko izločilo tiste delavce, ki ugra-

vam niso bili prijetni. Tovarne so se rade znebile starejših delavcev in seveda tudi onih, ki se jim niso zdeli dovolj krepki in sposobni za delo. Večje redukcije osebja morajo tovarne javiti inspekcijam dela. V pogledu uvoza surovin potem tovarne tudi intervenirajo pri oblasteh. Pri intervencijah lastniki tovarn prav radi poudarjajo, da so dobave surovin prav zato potrebne, da delavci ne bodo brez posla. Ta utemeljitev navadno pri oblasteh najbolj zaleže. Če se je pa že šlo na roke industrijam pri dobavi surovin prav zato, da ne bodo delavci brez posla, bi morala inspekcija dela tudi nadzorovati, kako se je potem izvršila ponovna zaposlitev delavstva v obratih, ki so za nekaj časa prenehali z obratovanjem in so pred tem odpovedali večjemu številu delavstva službo. Mislimo, da v današnjih izjemnih časih, ne bi smeli podjetniki odpovedati delo delavcem samo s profitorskega stališča. Socialni momenti bi morali biti orav tako merodajni. Danes je težko dobiti zaslužek in ne smelo bi se zgoditi, da industrije brez potrebe izročijo javnemu skrbstvu delovne moči, katere bi pri količkej dobri volji lahko zaposlile.

Najemnine

Najemnine so maksimirane in se od lanskega leta ne smejo povečati. Vendar so pa bile že lansko leto najemnine tako visoke, da jih najemniki stanovanj niso zmogli. Sedaj, ko so se življenjske potrebe tako zelo podražile, najemniki še težje plačujejo najemnine. Vedno večje je tudi število onih, ki najemnin pri najboljši volji sploh ne morejo več plačati. Slede odpovedi in kje bodo dobili deložiranci stanovanja, je veliko vprašanje. Razumemo, da pri obremenjenih hišah ni mogoče najemnin znižati, ker bi potem lastniki hiše ne zmogli svojih obveznosti. Lahko bi pa znižali najemnine lastniki starih hiš, ki so odplačane in so se v velikem delu tudi amortizirale. V novih hišah bi se pa najemnine lahko znižale, če bi se obrestna mera za posojila znižala. Tudi to bi bilo izvedljivo, samo dobra volja bi bila potrebna pri tistih, ki imajo danes moč v svojih rokah.

Cene se dvigajo

Izjemne gospodarske razmere zahtevajo tudi izjemne ukrepe, ki bi bili danes posebno potrebni sprito vedno bolj rastoče draginje. Imamo sicer dve uredbi, ki naj pobijata draginjo. Vendar draginja mimo uredb stalno narašča in o ustanovah, ki jih uredbi predvidevata za pobijanje draginje niti sluha ne duha ni. Pojavljajo se zloglasni vojni dobijekarji, ki služijo težke milijone prav zato in lahko, ker naše gospodarstvo in predvsem naša izvozna trgovina ni urejena in pod državnim nadzorstvom. Tako so izvozniki živine zaslužili silne vsote, doma se je pa cena mesu dvignila tako, da revni konsument kmalu ne bo mogel kupiti košček mesa. Zopet se nam obeta velik skok cen za moko in sploh za vse mlevske izdelke. Ali se res ne bo našel nihče, ki bi bil v stanju ustaviti val draginje? Ali se ne zavedamo, da nismo daleč, ko se lahko sproži lavina inflacije s svojimi nedoglednimi posledicami?

Želje izvoznikov

Povpraševanje po živini in mesnih izdelkih je iz sosednih držav zelo veliko. Plačujejo se tudi visoke cene. Nekaj časa so izvozniki visoke cene tajili, da so lahko poceni živino kupovali in potem zelo drago prodajali. Od visokih cen ni imel koristi producent, ampak samo vmesna trgovina. Sedaj predlagajo izvozniki, da se naj konsum mesa v državi omeji. Vpeljejo se naj brezmesni dnevi. Izvozniki bi radi še več izvažali in seveda še več zaslužili. Mislimo, da bi bilo potrebno najprej izvoz omejiti, da se cene na domačem trgu popravijo in da bo meso zopet dostopno revnemu konsumentu. Vse izvoz mora pa priti pod strogo kontrolo. Če se za blago dosežejo v inozemstvu dobre cene, naj ima od teh cen koristi producent in ne vmesna trgovina in izvesti je treba zaščitne mere, da se vsled višjih cen na tujih tržiščih doma zato še cene ne bodo dvignile.

Politični pregled

Na zapadnem bojišču ni bilo kakšnih izrazitih dogodkov, vendar pa vlada

vtisk, da se pripravljajo velike vojaške operacije.

Na suhem so bile živahne praske med patruljami po vsem bojišču ob spremstvu topovskega ognja. V zraku je bilo nad suho zemljo in nad morjem več bojov.

Vodilni vojaški činitelji so zadne dni dali izjave v tem smislu, da prehajamo v dobo srditih borb velikih obsegov. Tako je

nemški maršal Göring v nagovoru na mladino dejal, da je Nemčija pripravljena z enim samim zamahom uničiti nasprotnika,

kakor je z enim zamahom uničila Poljsko in da je letalstvo na Poljskem pokazalo, kaj bo naredilo z Anglijo. Vrhovni šef angleškega generalnega štaba Ironside pa je izjavil, da Anglija pred šestimi meseci ni bila pripravljena in da s strahom zbujajo spomine na prve tedne, kaj se bi bilo zgodilo, če bi bila Nemčija takrat napadla. Danes pa sta Anglija in Francija povsem pripravljeni, ne samo za obrambo, temveč da tudi sami udarita tako, da bo odločilno.

V Angliji je prišlo do spremembe v vladi in

so prišli na oblast možje, ki hočejo vojno izvesti do kraja in uspešno.

Voditelj angleške vojske je postal podjetni Churchill, znamenje, da zares iz tišine prehajamo v novo dobo. Angleški in francoski ministrski predsednik sta v preteklem tednu imela govore, ki razodevajo, da se pripravljata resna vojna.

Anglija in Francija sta mislili, da bosta z blokado Nemčijo pritiskali ob tla, toda izkušnje zadnjih mesecev kažejo, da jim to ni uspelo, ker je Nemčija skozi nevtralna pristanišča dobivala blago, ko ga ni mogla več dobiti skozi svoje lastne luke, in da so nevtralne države morale v velikem obsegu dajati svoje blago Nemčiji na razpolago. Anglija in Francija sta sklenili, da temu napravita konec in

da s primernimi ukrepi dosežeta, da nevtralne države, ki imajo z Nemčijo suhozemske meje, ne bodo več pošiljale Nemčiji svojih kmetijskih pridelkov in surovin,

a tudi ne prodajale naprej Nemčiji tisto blago, ki so ga v tujini naročile in pripeljale v svoja pristanišča. Anglija in Francija sta sklenili, da bosta blokirali tudi nevtralne države s svojimi vojnimi ladjami, vsaj kolikor se tiče tistih predmetov, ki bi lahko koristili Nemčiji. Nemčija je v zvezi s temi angleško-francoskimi sklepi, ki so zelo resnega značaja, po svojem časopisju izjavila, da bo na vsak nasprotni ukrep pri nevtralcih takoj nastopila in da bo s primernimi sredstvi preprečila, da bi Anglija in Francija mogli pri nevtralcih kaj storiti, kar bi moglo škodovati Nemčiji. Nevtralne države prihajajo torej v nekaki križni ogenj dveh nasprotnih si taborov in je vrašanje, kako se bodo mogle izmotali, da bodo obema taboroma ustregle. Francoski tisk je naglašal, da bo morala biti dvojna igra nevtralcev končana in da bodo tudi nevtralci v tej borbi med velesilami morali zavzeti eno ali drugo stran.

Na svetu so

štiri velesile, ki se vojne v Evropi ne udeležujejo

in s katerimi vojskuje se države ne morejo tako postopati kakor z malimi nevtralnimi državami. To so Italija, Rusija, Amerika in Japonska. O Italiji in Rusiji je znano, da zaledujeta svojo politiko. Noben vojskujoči se tabor jih ne more prištevati k svojim zaveznikom. O Ameriki vemo, da se po čustvovanju nagiblje k Angliji in Franciji, o Ja-

poncih pa se čuje, da bi rajši šli z Nemčijo proti Angliji, a tudi proti Rusiji.

O Danski, ki je približno tako velika kakor Švica (površina Danske znaša okoli 42 tisoč 900 kvadratnih kilometrov, a njeno prebivalstvo šteje okoli 3.800.000 duš), se je doslej bolj malo govorilo. V torek pa so

vkorakale v Dansko nemške čete in jo zasedle.

Danska vojska, ki je neznatna, se ni upirala. Danska vlada je sklenila, pokoriti se Nemčiji, in je izdala na narod razglas, naj ohrani red in mir, da se ne bo položaj še poslabšal. Malo pred zasedbo so nemška letala še metala letake na dansko glavno mesto Kodanj (Köbenhavn). Danski kralj Kristijan X. je tik pred zasedbo govoril po danskem radiu, da se danska vlada s protestom pokori nemški zasedbi.

Takoj po zasedbi Danske

so Nemci začeli zasedati Norveško.

Zasedli so že več norveških pristanišč, nekaj drugih mest in glavno mesto Norveške Oslo, ki stoji ob morju. Norveška vojska se je umaknila severno od Osla. Norveški kralj Haakon VII. in vlada sta se preselila v Hamar. Norveška vojska se je zasedbi upirala, vendar je bila preslaba, da bi bil mogel odpor kaj koristiti. Norveški vodilni možje pričakujejo, da bo norveška vojska med Oslom in Hamarom zadržala nemške čete, dokler ne bo norveška mobilizacija izvedena v celoti. Iz Berlina poročajo, da so Nemci v Oslu že ustanovili novo norveško vlado, tako da sta zdaj dve.

Po vesti iz Pariza

se bo Norveška branila in na pomoč ji pridejo tudi Angleži in Francozi.

Kakor javlja časopisje, so na poti že velike čete francoske in angleške vojske. Razen tega pošljejo zavezniki tudi letala.

Spričo tega položaja je

Švedska začela mobilizirati,

vendar pa naglašajo strogo nevtralnost. Samo če bo napadena, se bo branila. Nekatero časopisje izvaja, da je prav verjeten nemški napad na Švedsko, ki je poleg Danske in Norveške tretja nordijska država, drugi listi pa spet menijo, da Nemčija takih namer nima.

Istega dne, ko je bila zasedena Danska, se je začela

velika pomorska bitka ob Norveški.

Kako se bitka razvija, ni znano še nič določnega. V bitki med zavezniki in nemškimi brodovjem sodelujejo tudi Norvežani na zavezniški strani. Norveške obalne baterije so potopile nemško oklopnico »Blücher«. Po isti vesti je potopljenih še več nemških ladij in dva angleška rušilca. Potrjene te vesti še niso.

Gospodarstvo

Fedenski tržni pregled

GOVED. Za kg žive teže so se trgovali v ljubljanski okolici: voli I. po 6.50 do 7, voli II. 5.50 do 6, voli III. po 5 do 5.50, telice III. po 4 do 4.50, krave I. po 4.50 do 5, krave II. po 4 do 4.50, krave III. po 3 do 4, teleta I. po 7, teleta II. po 5 din; v Kranju: voli po 7, II. po 6.50, III. po 6, telice I. po 7, II. po 6.50, III. po 6, krave po 4.75 do 6, teleta po 7.50 do 7 din.

SVINJE. Za kg žive teže so se trgovali: v Konjicah: špeharji in pršutarji po 11 do 11.50 v Ptuj: pršutarji po 7.50 do 8, v Mariboru špeharji po 7.50, pršutarji po 11.75, v Dravogradu: špeharji po 10, pršutarji po 9 din.

KRMA. V ljubljanski okolici: seno 100 do 120, slama 45, v Konjicah: seno 110, slama

70, v Kranju: lucerna 150, seno 100 do 125, slama 30, v Ptuj: seno 150 do 200, slama 45 do 50, v Mariboru: seno 140, slama 70, v Dravogradu: lucerna 120, seno 100, slama 80 din za 100 kg.

SIROVE KOŽE. V ljubljanski okolici: goveje 13, telečje 14, svinjske 10, v Konjicah: goveje 12, telečje 18, svinjske 11, v Kranju: goveje 12 do 14, telečje 16, svinjske 8 do 9, v Črnomlju: goveje 12 do 13, telečje 14 do 18, svinjske 8, v Ptuj: goveje 11 do 12, telečje 16 do 18, svinjske 10, v Mariboru: goveje: 12, telečje 18, svinjske 9, v Dravogradu: goveje 13, telečje 16, svinjske 12 din za kg.

VOLNA. V ljubljanski okolici: neoprana 30, oprana 45, v Kranju: neoprana 24 do 28, oprana 34 do 38, v Dravogradu: neoprana 30, oprana 35 din za kg.

KROMPIR. Cene so čvrste. V Kranju 200 do 250, v Mariboru 225, v Ljubljani 225 do 275 (tudi do 300), v Dravogradu 200, v Ptuj 200, v Konjicah 240 din za 100 kg.

VINO. Pri vinogradnikih se je dobilo: v ptujskem okolišu: navadno mešano vino po 3.50 do 4.50, finejše sortirano vino po 4.75 do 7, v konjiškem okolišu: navadno mešano po 3, finejše sortirano po 5 do 6 din za liter.

MED. V ljubljanski okolici 20, v Konjicah 20 do 25, v Kranju 22 do 24, v Ptuj 16 do 18, v Mariboru 16.50, v Dravogradu 20 din za kg.

FIŽOL. V Mariboru 650, v Dravogradu 750, v Ptuj 600, v Črnomlju 700, v Kranju 600 do 700, v Konjicah 700 do 800, v ljubljanski okolici 500 do 650 din za 100 kg.

Sejmi

15. aprila: Apače, Terbegovec-Sv. Duh, Pameče, Ponikva, Velike Lašče (rodovniški sejem za selekcionirano montaonsko pasmo);

17. aprila: Kapele;

18. aprila: Irča vas.

Vrednost denarja

Na naših borzah smo dobili 0. t. m. v devizah (prve številke pomenijo službene tečaje, druge v oklepajih pa tečaje na svobodnem trgu):

1 angleški funt za 155.90 do 159.10 (za 192.62 do 195.82) din;

100 francoskih frankov za 33.05 do 39.35 (za 108.84 do 111.14) din;

1 ameriški dolar za 44.25 do 44.85 (za 54.80 do 55.20) din;

1 holandski goldinar za 23.48 do 23.86 (za 29.01 do 29.39) din.

Nemške klirinške marke so bile po 14.80 din. Vojna škoda se je trgovala v Beogradu po 437 do 441 din.

Drobne vesti

= Plemenski sejmi. Letošni pomladni sejmi za plemenske bikce bodo po temle vrstnem redu: 22. aprila v Velikih Laščah za bikce sivorjave pasme, 24. aprila v Beltincih za bikce simodolske pasme, 3. maja v St. Jurju pri Celju za bikce sivopšenične pasme (pomurske), 7. maja v Šmarinem ob Paki za bikce marijadvorske pasme, 11. maja v Kranju za bikce pingavske pasme, 15. maja v Ormožu za bikce pingavske pasme. Biko-rejce opozarjamo na pravočasen dogon bikcev na sejem ter na to, da slabih bikcev in mlajših kakor eno leto ne gonijo na sejem. Zaradi hitrejšega in pravilnejšega pregleda in ocenitve bikov naj biko-rejci bikce razvrste v posamezne starostne skupine, in sicer: po 12 do 14 mesecev, 14 do 16 mesecev, 16 do 18 mesecev, 18 do 20 mesecev ter 20 do 24 mesecev. Na letošne pomladne plemenske sejme posebno opozarjamo one občine, kjer plemenskih bikov najbolj primanjkuje.

= Prizad je odkupil doslej 120 vagonov vina in 80 vagonov žganja. Odkar je Privilegirana izvozna družba (Prizad) začela posredovati na tržišču z vinom in žganjem, se je položaj znatno izboljšal. Prizad je doslej že pokupil okrog 120 vagonov vina, in sicer v glavnem v vinorodnih okoliših Srbije in Hrvatske. Vino se je medtem precej podražilo. Žganje odkupuje Prizad v Srbiji. V Bosni ni potrebno posredovanje, ker so tam cene dovolj visoke. Prizad še nadaljuje nakupovanje žganja. Doslej ga je nakupil 80 vagonov.

Novice

*** Občni zbor nacionalistične mladine v Gorjah pri Bledu.** Predzadno nedeljo popoldne je bil pri Mačku v Gorjah občni zbor tamkajšnje mladinske organizacije Jugoslovenske nacionalne stranke. Obširna gostilniška soba je bila premajhna za številne sodelujoče. Zbor je vodil delavni predsednik g. Miha Frčej iz Zasipa, ki je v lepem uvodnem govoru izrekel prepričanje, da bodo naprednjaki vseh struj na Gorenjskem ostali v teh važnih časih enotni in trdni. Po odborniških poročilih so bile volitve, pri katerih je bil ponovno izvoljen le nekoliko izpopolnjeni zdajšnji odbor s predsednikom g. Miho Frčejem na čelu. Poročili o mednarodnem in notranjepolitičnem položaju sta imela predsednik in tajnik banovinskega odbora omladinske Jugoslovenske nacionalne stranke gg. inž. Jože Rus in Andrej Uršič. Po živahni razpravi je predsednik zaključil zbor s pozivom, naj se Gorjani krepko oprijejo dela v korist stranke, katere prizadevanja so posvečena izključno narodu in njegovi srečnejši bodočnosti.

*** Napoved novega zakona o občinah.** Na nedavnem shodu Samostojne demokratske stranke v Novem Sadu je govoril tudi minister dr. Srdjan Budisavljević in med drugim naglasil, da je bila vlada doslej v glavnem zaposlena z ureditvijo banovine Hrvatske, predvsem s prenosom pristojnosti na banovino. Zdaj, ko so ta vprašanja že kolikor toliko urejena, bo vlada posvetila svoje delo demokratizaciji države in drugim vprašanjem, ki jih ima v svojem programu. V prvi vrsti se dela zdaj na izdaji političnih zakonov, med njimi tudi novega zakona o občinah. Zakon je že izdelan in bo v kratkem predložen ministrskemu svetu v odobritev. Zakonski predlog določa tajno glasovanje pri občinskih volitvah in proporc.

*** Enodinarski kovanci izgube veljavo.** Narodna banka opozarja, da bodo enodinarski kovanci prenehali biti 20. t. m. zakonito plačilno sredstvo. Zaradi tega se pozivajo vsi, ki imajo take kovance, naj jih čim prej zamenjajo pri blaginjah Narodne banke ali državnih finančnih ustanov.

*** Predpisi za tujce, ki potujejo letos v našo državo.** Hoteli, panzoni in zasebniki na-

pačno obveščajo goste iz Nemčije in Češko-Moravske zaradi vizumov. Zato prihaja pogosto do neprilik na obmejnih postajah. Predpisi so takšni, da od 1. septembra lani ne more dopotovati v našo državo noben državljan Nemčije in protektorata (pa tudi drugih držav) brez vizuma za vstop in za izstop. Turistični vizumi so odpravljeni in noben tujec ne more več dobiti vizuma na meji. V primeru, da je tujec dobil dovoljenje za bivanje v naši državi in da odpotuje pred časom, si mora preskrbeti vizum in plačati predpisano takso. Obmejna oblastva imajo strog nalog, da ne smejo pustiti v državo nikogar brez obeh vizumov. Na to je treba opozoriti goste, turiste iz drugih držav, da ne bodo imeli sitnosti na meji.

*** Druga knjiga spominov dr. Ivana Laha** je izšla. Izdal jo je odbor, ki je lani zaslužnemu književniku in borcu iz nabranih prispevkov odkril nagrobnik pri Sv. Križu. Delo obsega 200 strani in je opremljeno s pisateljevo sliko Mirka Šubica. Kratak uvod je napisal Pavel Karlin. Knjiga se mehko vezana za 36, trdo vezana pa za 43 din naroka v komisijiski založbi Tiskovne zadruge v Ljubljani, Šelenburgova ulica.

*** Seznam izžrebanih števil sokolske loterije pri Sv. Joderti nad Laškimi 31. marca letos.** Glavni dobiček so zadele srečke: 4570, 55, 1556, 4026, 4144, 5512, 1917, 5972, 2074, 3087, 199, 3104. Poleg teh so bile izžrebane: 47, 77, 115, 226, 407, 481, 556, 621, 640, 643, 914, 932, 1016, 1062, 1104, 1148, 1194, 1230, 1418, 1472, 1582, 1675, 1704, 1755, 1792, 1820, 1940, 2017, 2018, 2109, 2232, 2253, 2258, 2298, 2323, 2488, 2565, 2645, 2695, 2767, 2805, 2831, 2840, 2860, 3004, 3093, 3265, 3275, 3301, 3353, 3371, 3384, 3428, 3462, 3560, 3611, 3671, 3676, 3773, 3807, 3835, 4017, 4048, 4049, 4075, 4432, 4613, 4692, 4748, 4769, 5022, 5024, 5072, 5177, 5228, 5261, 5288, 5375, 5377, 5577, 5586, 5608, 5749, 5853, 5864, 5868, 5884, 5995. Dobitki, ki se ne dvignejo do 1. junija letos, zapadejo v korist društvu.

*** Zle posledice hude zime po Goriškem in Vipavskem.** Letošnja dolga in huda zima je pustila po Goriškem in Vipavskem zelo hude posledice. Ozimina je pretežno uničena, kolikor je ni pokončal mráz, jo je vzela burja, ki jo je ponekod z zemljo vred odnašala z njiv. Kmetje bodo morali vso jesensko setev preorati. Vprašanje je le, če imajo še toliko semen, da bodo niive lahko znova posejali in posadili. Mráz in burja sta sto-

čila mnogo škode tudi na figovih drevesih, ki so ponekod pozeblja, tako da ne bodo najbrže več ozelenela.

*** Povodenj v Vojvodini** je porušila velikansko število zgradb. V Novi Sad je prispel minister za vojsko in mornarico general Neđić, da si ogleda zaščito Novega Sada in Petrovaradina pred poplavo, ki je zadnje čase strahotno pustošila po Vojvodini. Prebivalstvu je prihitela na pomoč tudi vojska, ki utrjuje nasipe in rešuje ljudi iz ogroženih hiš. Samo v Adamovičevem naselju je voda porušila nad 1500 hiš in znaša škoda tu okrog 30.000.000 din. Iz hiš se je moralo izseliti nad 15.000 ljudi. To so po večini siromašni ljudje, ki nimajo niti najpotrebnejše za življenje. Mnoge so spravili v šole in druga javna posolonia, nad 3000 se jih pa mora še vedno stiskati po vagonih. Vlada je dala zaenkrat po poplavi prizadetemu prebivalstvu 4 milijone 500.000 din podpore. Škoda pa ni velika samo zaradi porušenihih zgradb, temveč tudi zaradi opustošenega polja.

*** Dva požara v Julijski krajini.** Nedavno je bil na Brdu pri Dornbergu velik požar. Gorela je hiša posestnika Ivana Rijavca. Ker ni bilo gasilcev, je ogenj kaj kmalu uničil zgradbo. Pred dnevi pa je gorelo v seniku Ivana Grudna v Godoviču. Nesreča je hotela, da se je požar razširil še na ostale hiše, ki so bile v neposredni bližini. Kmalu so bili na kraju nesreče idrijski gasilci in njihovi tovarši iz Črnega vrha. Pomagali pa so jim tudi jugoslovenski gasilci iz Hotedršice. Pozno ponoči pa so prišli še poklicni gasilci iz Gorice. Vsem so pomagali še vojniki. Zaradi pomanjkanja vode je bilo požar težko gasiti in so se bolj omejevali na zavarovanje bližnjih zgradb. Po mučnem poslu je bil naslednjega dne požar pogasjen. Goriški gasilci so se v imenu vseh zahvalili jugoslovenskim gasilcem za požrtvovalnost.

*** Nevaren ogenj v Ambrusu.** Nedavno bi bil kmalu postal požar v Ambrusu usoden za vas. Goreti je začelo zaradi žarečih dimnih cevi na podstrešju hiše Franciške Turkove. Zraven je bilo seno in se vžgalo. Posebno nevarno je bilo, ker je vlekel močan veter v smeri proti vasi, ki je po večini krita s slamo. Sreča v nesreči je bila, da so takoj prišli gasiti vaščani in gasilci.

*** Prodano vino se je samo natočilo.** V zidnici Barbare Šavorjeve v Radovici so bili zaposleni s pripravi za pretakanje prodanega vina. Nasledno jutro na se je nutil

DOM Roman z gora

Postaveni B. R.

Henrik je molče strmel predse. Dobri ljudje so bili. Šli so. Torej je bil on kriv, on zlobni človek. In oni so bili pravični. Potem se mu je spet zdelo, da to ne more, ne sme biti tako. In neprestano ta boj, to preudarjanje.

Slonel je ob peči, zunaj pa so se dvigale skalne bele meglice. Od poldneva ni spregovoril s človekom besede. Sicer pa je tudi takrat prišel samo hlapec, ki ga je nekaj vprašal.

Kje je ostala njegova moč, kje pogum, ki ga je še imel, ko je govoril z Matijo in Lenko, upornost, ki je z njo sestri dejal, naj gre?

Samota ga je razgrizla.

Zdaj je stopil k oknu. Morda bo videl kakšnega človeka, ki pojde mimo. To mu bo dobro delo. In potem — tam onstran ceste prebiva dekle, ki je krivo, da se je vse to zgodilo. Ko sta ga Matija in Lenka zapustila, ga je bil zagrabil občutek prostosti, misel, da se je osvobodil lažne domovine in da bo le lahko iskal samo svojo srečo, svojo edino resnično srečo.

O, kako je imel Loto rad! Od tistega majskega dne ni več izginila njena slika iz njegove duše. Čeprav se je tolikokrat mučil, da bi jo bil zagnil. Omotično veselje se ga je polotilo, kadar je zagledal dekle, in če je še tako ta občutek preganjal, zmerom izno-

va se je vračal, zmerom srečnejši je bil ob njem.

In tudi zdaj, ko je pogledal čez cesto, jo je zapazil. Za odhod pripravljena je stovala na prag in gledal proti oknom Bukovnikovega doma. Henrik se je hotel odmakniti od okna stran, na ga je že videla. Najmanj pol minute sta se gledala. Čisto negibno je stala in nekaj vraščujočega je bilo v njenem pogledu. Potem je rahlo sklonila glavo in počasi zavila proti vasi.

Henrik je bil ves razburjen. To je bila spet ura, ko ga je premagala želja po boju proti okovom in samoti. S tisočimi rokami ga je ta želja vlela iz strašne hiše, ki ni bila več njegov dom, ki nikoli ni bila njegov pravi dom.

Kakor pijanost ga je obšlo. — tesnoba je padla z njega kakor mrtva navlaka, kri mu je pognala v žile in ena sama misel ga je obšla. Pojdi za njo! Pojdi k njej! Pri njej je rešitev, pri njej je sreča!

Vzel je klobuk.

Tedaj so mu spet vstali stari dvomi.

Na steni je bila slika njegovega očeta.

Tiho je obstal pred njo. Ni se upal ozreti. Zdelo se mu je, da stoji v izbi vsi domači ljudje: Lenka z grozečimi rokami, Matija z nemo prošnjo v dobrih očeh, Lizika z žalostnim obrazom in čisto zadaj, zunaj v veži, kakor dve senci: oče in mati.

Obupan je omahnil na stol in zastokal. In samota je zaprla vrata, vzela mu je klobuk z glave in zapela svojo mrtvo pesem.

Toda motila se je. Pela je svojo pesem pregrozotno, pretrdo in preveč zasmehljivo. Pela je neznosno za tistega, ki jo je moral poslušati:

»Ne morem več tega prenesti, — in če bi me tisoč ljudi preklelo, za njo pojdem!«

Kmalu je bil zunaj. Šel je v jesensko meglo. Kri ga je žgala, poganjalo mu jo je v glavo, v srce. Megla ga je tako zavila, da skoraj ni videl poti v vas.

Tako je šel, kakor begunec ali kakor človek, ki beži za poslednjo rešitvijo.

Potem je zagledal dekle. Še nekaj korakov in razločno jo je spoznal.

»Lota!«

Kakor krik je zvenel ta klic skozi tišino.

Prestrašeno se je ozrla. Z dolgimi koraki in žarečim obrazom je stopil k njej.

»Lota, — ne bodi huda. Moral sem te poiskati, — če bom sam, bom še znorel.«

»Henrik, kaj vam je? Kakšni pa ste?«

»Bodi dobra, Lota, in nikar me ne vikaj. Ti mi reci, kakor si mi časih rekla. Vsaj malo prijazna bodi z menoj. Ne morem več strniti, ubilo me bo!«

»Henrik, ljubi Henrik!«

Sočutno ga je gledala z velikimi, lepimi očmi. Drhtel je, ko je stal pred njo. Težko je dihal. Oči so mu gorele, in ona je bila tako lepa, da jo je moral brez besede pograbit, kakor pograbi žival svojo žrtev, in posuti njen obraz s poljubi.

Kakor z železnimi rokami jo je držal, — kakor se oklepa utopljenec svojega rešitelja, tako se je je držal in z vso vročično lakoto svoje nesrečne duše jo je poljubljal. Obraz se mu je izpremenil. Njegove oči so dobile tuj, zlovesten lesket, — vsa strast, ki jo je moral vsa dolga leta zatirati, je udarila na dan vso žarečo željo po sreči in ljubezni je moral nasititi.

Prestrašena, a srečna je ležala na njego-

vsem žalosten pogled v zidanico, kajti bila je napolnjena z vinom, ki je izteklo v količini kakih 15 kl na ilovnata tla zidanice. Nemara je bilo pripravljeno delo v zidanici premalo previdno, pa je zadostovalo že to, da je kdo po neprevidnosti malo zadel ob pipo, ki se je zrahljala in jo je ponoči pritisek vina potisnil iz soda.

* **Smrt bedne žene v Muri.** V banovinskem bolnišnici v Murski Soboti se je nedavno zatekla onemogla 66letna viničarka Terezija Klobasova, pristojna v občino Sv. Anton v Slovenskih goricah. Zadnja leta je bila skupno s svojim možem uslužbena v viničarji inozemca Kleinoschegga v Policah pri Gornji Radgoni. Ker pa žena zaradi svoje izčrpanosti ni spadala v bolnišnico, je uprava bolnišnice odredila prevoz v občino Gornjo Radgono. Občina Gornja Radgona je poslala voznika Franceta Veberiča iz Črešnjencev v Mursko Soboto z vozom po ubožico. Voznik pa je pri povratku zavezil pri Petanjcih v Muro. Konja in voz so deroči valovi reke zanesli na drug breg, a žena je padla v vodo in utonila. Konja z vozom so pri takem zvanem Horvatomem mlinu na Petanjcih izvlekli iz vode. V kolikor zadene krivda na nesreči voznika, bo dognala preiskava.

* **Na poti od vinograda je utonil v Krki.** Posestnik Jožef Šenica iz Meniške vasi pri Toplicah je šel v svoj vinograd v Straži. Proti večeru pa se je vračal nekoliko vinjen proti domu. Na poti ga je spremil posestnik iz Dolenjega Polja Gorše preko mosta čez Krko pri Dolenjem Polju do pota, ki krene proti Meniški vasi. Tam sta se poslovila. Ker Šenica ni prišel zvečer domov, so ga domači še ponoči šli iskat. Iskanje so nadaljevali zjutraj. Iskali so ga zlasti ob Krki, kjer drži pot od mosta proti Meniški vasi in ga naposled našli mrtvega v vodi. Mož je imel na nogah gumijaste čevlje in ker je bila zemlja zaradi dežja precej polzka, je verjetno, da mu je spodrsnilo in da je padel v vodo. Rajnki zapušča sedem otrok, izmed katerih so štirje nepreskrbljeni. Bil je dober in skrben gospodar, ki ni nikdar poplaval po gostilnah in je le malo več pil, kadar je bil v svojem vinogradu.

* **S pomočjo ženske obleke mu je prišel orožnik do živega.** Na Turjanskem vrhu pri Radencih se je že dalje časa skrival vojaški begunc in tat koles Janez Orgolič. Nedavno se je zasledovan od orožnikov vozil na ukradenem kolesu. Ko je zlikovec spoznal, da ne

bo mogel uiti, je vrgel kolo proti orožniku, ki je dirjal za njim, tako da je padel orožnik preko kolesa in se lahko poškodoval. Orgolič pa je v vsej naglici spet odkuril. Toda tat se ni dolgo veselil zlate svobode. Ker jo je Orgolič doslej seveda zmeraj odkuril, ko je opazil kje kako orožniško patroljo, se je orožnik odel v žensko obleko in tako pohitel na dom Orgoliča. Ko je tat občutil trde roke postave, je zavzdihnil: »Zdaj pa je po meni.« Po kratki borbi ga je orožnik premagal in uklenil, nato pa uklenjenega odvedel do Radencev na postajo.

* **Nevaren tat je že večkrat kaznovani** 39-letni Ivan Vukovnik, ki se je moral zaradi številnih vlovov in tatvin v mariborski okolici zagovarjati pred mariborskim malim kazenskim senatom. Obsojen je bil na osem let robije in na pridržek po prestani kazni.

* **Napadi na sejmarje pojasnjeni.** Veliko razburjenje sta svojedčasno povzročila v kamniškem okraju zavratna napada na dva stara sejmarja. Eden se je vračal iz Kamnika proti domu skozi gozd v Rudnik. V gozdu ga je napadel precej čedno oblečen mladenič, ga udaril po glavi in mu vzel 4000 dinarjev. Podoben napad pa je bil kasneje izvršen na nekega starega sejmarja, ko se je vračal iz Mengša. Tolovaj Hace je zdaj priznal, da je on izvršil oba napada in prišel na lahek način do lepih tisočakov. Hace pa zanika, da bi on odpeljal vinotrzcu Vodetu v Komendi avto iz garaže in ga potem pustil na cesti pri Brežicah.

* **Drzen vlom v klet.** Neznani vlomilci so ponoči skušali vdreti k Martinu Kuštrinu, posestniku v Ponikvah pri Studencu. Prišli so pred klet omenjenega posestnika dobro maskirani, odprli s pomočjo vitriha vrata in naložili v koš precejšno zalogo slanine in mesnin, ki so bile shranjene v kleti. Ko so skušali ujeti še nekaj kokoši so te s kokodakanjem zbudile starejšega sina. Ta je poklical na pomoč še očeta in mlajšega brata. Preden sta se pa ta dva odzvala, so zlikovci vrgli starejšega sina v apeno greznico, pograbili nekaj kokoši in še dobro ohranjeno moško kolo, ki je bilo shranjeno v kleti, in izginili v noč. Na pozorišču so morali v naglici pustiti ves plen, ki so ga bili naložili v koš.

* **Vlomilsko šolo so odkrili v Mariboru.** Mariborska policija je prijela družbo vlomilcev, med katero je bilo več mladoletni-

kov. Mladi izprijenci so zahajali stalno k 43-letnemu Davidu Mavku, kamor je prihajal tudi 66letni znani vlomilec Alojzij Pihler. Tukaj so mladoletniki prejeli pouk za izvrševanje vlovov. Zadeva je zbudila v Mariboru veliko pozornost. Po njihovi aretaciji so pojasnjeni vloni v Nedogovo čistilnico v Razlagovi ulici, v pisarno lesnega trgovca Lebana v Kopališki ulici, v pralnici Elze Durjavove na Tržaški cesti, v pisarno slikarja Josipa Škofa v Vetrinjski ulici, v pisarno podjetja Škrinjar in Dolenc v Miklošičevi ulici, v pisarno trgovca Pirkmajerja na Aleksandrovi cesti, kleparja Romiha v Smetanovi ulici, ključavničarja Hitzla in v pisarno Fordove delavnice na Masarykovi cesti. Po končanem zaslišanju so Mavka, Pihlerja in mlade potepuhe izročili sodišču.

* **Iz sedmih dinarjev je napravil 17 tisočakov.** Mali kazenski senat v Mariboru je obsodil 30letnega krojaškega pomočnika Julija Miklavca iz Marenberga na pet mesecev strogega zapor, ker je lani v aprilu v svoji vložni knjižici ponaredil znesek 7.29 din na 17.107,29 din ter na tej podlagi črpal kredit pri raznih znanjih, ki so mu nasledili. Prizadeči so oškodovani za lepe tisočake.

* **Rekruti, rezervisti in njih starši, pozor!** Z nestrokovnjaško izvršeno prošnjo sta izgubljena čas in denar. Zato ne nasedajte vsakomur s tako važno zadevo. Obrnite se le na koncesionirano in strokovno preizkušeno pisarno kapetana Franca Pera (Ljubljana, Malstrova ulica 14), ki vam pove, ali je prošnja sploh izvedljiva ali ne. Če je izvedljiva, vam za malenkostni znesek vložijo prošnjo in uredi zadevo. Na zamujajte časa in hitite s zadevo! Za odgovor priložite znamko za 6 dinarjev.

Popotnikova torba

Skrivnost pred petimi leti utopljenega hlapca

Ljubljana, aprila

Pred petimi leti meseca julija je zbudila v naseljih Ljubljanskega barja vznemirjenje vest, da so našli ob bregu Ljubljanskega utopljenega 24letnega Kraljičevega hlapca Viljema Boniferja, po rodu iz Nemčije. Ko je rejenček je prišel na kmeta. Pristojen je bil

vih prsih.

»Henrik, ljubi Henrik!«

»Moja moraš biti, Lota, in če se ves svet podere, — moja moraš biti.«

Pogledala ga je.

»Ali me imaš še rada, Lota? Vsaj malo!«

»Da, rada te imam, Henrik!«

»Lota!«

Zmagoslaven krik, krik sprostivne je prenekal megleni jesenski večer. Brezdomec je držal srečo v svojih drhtečih rokah, gledal jo je in bi se bil najrajši na glas smejal od pevelikega veselja.

»Lota, zdaj sem bogat. Zdaj sem vse dobil! Zdaj mi je dobro! Zdaj bom spet lahko živel! Zdaj me vse drugo nič ne briga!«

Gledala ga je in njene oči so se vlažno iskrale.

Prišel je dolg, blažen molk, tista velika tišina, ko je vse v nas mrtvo razen veselja.

Toda počasi je prilezla senca na njen obraz.

»Henrik! Ali so res šli vsi od tebe, — zaradi mene?«

»Da Lota! Toda pusti jih, ne govori o njih, ne misli nanje! Če imam tebe, pozabim vse druge, vse, vse!«

Spet se je zasmeljal, izpustil jo je in se tresel, kakor bi bil hotel stresti s sebe nekaj nevidnega.

»Pojd z menoj! Pogovorila se bova o vsem!«

Šla sta z roko v roki in megla ju je zakrivala, kakor bi ju bila hotela varovati. Henrik ji je pripovedoval o svoji ljubezni do nje, kako je hrepenel po njej od mladih dni, kako jo je moral odriniti od sebe v dnevnih bojih, in kako so ti boji postajali strašotni

od tistega majskega dne dalje. Potem ji je pripovedoval tudi o Liziki, o Matiji, o Lenki in o koncu.

Obstala je. Tiho in plašno je vprašala:

»Ali sem ti res uničila dom, Henrik? Jaz?«

Zamišljeno je odkimal.

»Ne! Dosti sem o tem premišljeval. Kaj je prav za prav dom? Ne vem! Vem samo to, da ga nisem nikoli imel, tudi takrat ne, ko sem bil še otrok. Nikoli ni bilo pri nas srečnega življenja. In tako bi bilo ostalo, če bi bil vzel Liziko. Ne, še dosti huje bi bilo. Kajti tebe ne bi mogel nikoli pozabiti!«

Nežno je naslonila svojo glavo na njegovo ramo in on jo je spet poljubil.

Globoko je vzdihnil in se zastrmel v meglo, kakor bi bil hotel nekaj premisliti. Kako se zdaj počuti? Svoboden je, močan, kakor bi bil zmetal vse tovore s svoje duše, kakor bi se mu bile odprle nove, lahke poti.

»Lota, zdaj bo prišla najina sreča!«

Tudi ona se je privila k njemu in mu pripovedovala o sebi, o svojem žalostnem domu, o blaženosti, ki jo je čutila v maju, čeprav jo je tako bolela noga, o dolgem času brez sreče, ko je brivec vsak dan iznova pripovedoval, kako hodi Henrik za Liziko, ko jo je mladi Hrastar nadlegoval s svojo vsiljivostjo, in potem, ko je slišala, da pojde Lizika v samostan in da se je Matija s Henrikom sprl. Tedaj ji je zraslo v srcu novo upanje. Ko pa je potem Lenka odšla in je videla Henrika, kako hodi obupan okoli hiše, ko so ji dekletke pripovedovale, da skoraj nič več ne je in da prebdi cele noči v svoji sobi, je prišel spet brivec in pripovedoval, da Henrik trpi zaradi Lizike. Tedaj je bilo spet konec vsega njenega upanja.

»Toda zdaj, Henrik, je vse drugače.«

Blaženost je žarela na obrazu lepega dekleta.

Zamišljen je obstal.

»Nečesa sem se spomnil, Lota: kjer se srečata dva brezdomca, ki se imata rada, tam nastane nov dom.«

Pogledala ga je. V njenih očeh sta bila zaupanje in vera. Prikimala je.

Šla sta dalje. Dekle se je borilo s neke mislijo, ki jo je nazadnje odkrilo.

»Nekaj pa moram vedeti, Henrik: Kaj očtate mojemu očetu? To mi moraš povedati!«

»Lota, ljuba Lota, nikar se zdaj, v najini prvi srečni uri, ne mučiva s starimi zgodbami.«

Žalostno je nobesila glavo:

»Pa vendar, Henrik, je to potrebno. O tem si morava biti na jasnem. To ne sme ležati med nama! To neizrečeno nezaupanje med obema domoma, to je bil izvir vsega zla. Tega zdaj med nama ne sme biti!«

»Ne bo, Lota.«

»Toda pogovoriti se morava o vsem!«

Spet sta oba molčala. Potem je Lota tiho rekla:

»Ali mislite, da je moj oče zažgal vaš dom?«

»Ne, Lota! Saj ni mogoče, Takrat je bil doma!«

»Toda, — mislite, da je on koga najel ali pa da je vsaj o tem vedel!«

Henrik se je obotavljal.

»Saj veš, Lota, da je Matija to trdil in da je bil zato tudi kaznovan.«

»In ti?«

»Jaz, Lota, — tega ne verjamem! Bog ve, kdo je bil. Morda je kakšen hlapec po ne-

na Krko. Bonifer je bil marljiv in varčen kmečki delavec.

Prvotno se je razširila vest, da so se nekaj dni prej črnovaški fantje sprli zaradi nekega dekleta. Do hudega spopada da je prišlo med Boniferjem in posestnikovim sinom Janezom Žitnikom iz Črne vasi. Prvi da je drugega z nožem oklal in nato zbežal proti Ljubljani v Lipah, kjer naj bi bil skočil v vodo. Nadaljnje govorice pa so se kmalu Bonifer dobesedno pognan v vodo. Govorice o tem, da je bil Bonifer pogran v vodo in je utonil, ker ni znal plavati, so prišle tudi do policije, ki je takoj uvedla poizvedbe. Aretiranih je bilo več osumljencev, ki pa so zanikali, da bi bili nagnali Boniferja v vodo. Zaradi pomanjkanja dokazov je bila takrat kazenska preiskava ustavljena.

Letos na pustno nedeljo je bil v Mokarjevi gostilni na Ižanski cesti nasproti barjanski šoli ubit posestnik Jože Skafar. Ubijalec je bil aretiran in odveden v sodne zapore. Po tem žalostnem dogodku so kmalu znova oživele tudi govorice o skrivnostni usodi hlapca Boniferja, ponovno so ljudje zatrjevali, da je bil Bonifer res pogran v vodo in da ga je nekdo do vode preganjal. Policija je že pred 14 dnevi aretirala nekega posestnikovega sina in zaslišala veliko število prič iz Črne vasi in Lip. Nekatere priče so podale izjave, iz katerih je sledil sklep, da je bil res hlapec Bonifer pogran v vodo in da ni šel prostovoljno v Ljubljano, kakor so zatrjevali nekateri ljudje. Jasno je bilo, da so prizadeti ljudje skušali zadevo potlačiti in jo na kak način spraviti v pozabljenje. Priče so si v svojih izjavah nasprotovale in se skušale na primeren na-

čin izmotati iz nevšečne zadeve. Zločina osumljeni posestnikov sin zanika vsako krivdo pri hlapčevi smrti. Vztrajno zatrjuje, da ni bil z Boniferjem nikdar sprt. Šlo je za neko družinsko zadevo, pri kateri je imela glavno vlogo neka ženska.

Dva tihotapca ljudi pod ključem

Sv. Jurij ob Pesnici, aprila

Pred nekaj dnevi so orožniki pri Sv. Juriju ob Pesnici razkrinkali družbo tihotapcev, ki je spravljal pri Sv. Križu nad Mariborom ljudi čez mejo v Nemčijo. Zdaj pa se je posrečilo mariborski orožniški postaji odkriti drugo takšno družino, ki je opravljala iste posle. Voditelja teh tihotapcev sta bila posestnikov sin Franc Terlavčnik in delavec Franc Namestnik, oba iz Bresternice. Ljudi sta tihotapila čez mejo že od lanskega poletja. Terlavčnik je sam hodil v Maribor in iskal po zakonitih gostilnah žrtve, ki bi hotele čez mejo. Bili so to največkrat Hrvatje, ki so prihajali v Maribor v nadi, da se jim bo posrečilo dospeti v Nemčijo brez listin. Neomajno je namreč med temi ljudmi prepričanje, da je v Nemčiji prav lahko dobiti udobno delo z dobrim zaslužkom. Skupaj z Namestnikom je Terlavčnik potem vodil cele trope teh ljudi po Bresterniški grapi do Sv. Križa in tam čez mejo. Terlavčnik je priznal, da je trinajstkrat povedel ljudi čez mejo. Ni pa vedel povedati, koliko je bilo vseh oseb, ki jih je na ta način spravil na ono stran.

neh in na podlagi preučevanj teh črt ugotavlja, kakšna je usoda človeka. Dlan ima prečne in vzdolžne črte. Prečna črta sredi roke se imenuje življenjska. Po tej črti ugotavljajo po tem, kako je globoka in dolga, dolgotrajnost življenja. Črta, ki se vleče od kazalca proti sredini dlani, odkriva, kako je človek kaj nagnjen proti boleznim in kaže tudi, ali je telo bolj ali manj krepko. To črto imenujemo tudi želodčno. Druge manjše črte nimajo posebnega pomena. Črta pod palcem in črta pod prstancem odkrivata, ali je človek pošten ali ne, črta pod dlanjo pa kaže odkriva srečo.

Če hočemo dognati lastnosti posameznega človeka, moramo preučiti velikost in obliko roke in prstov. Pri tem je posebno zanimivo, da ljudje z velikimi rokami radi delajo razna drobna dela, kakor na primer urarska. Ti ljudje so možgati in značajni. Ljudje z majhnimi rokami pa niso za drobna dela, kar se zdi na prvi pogled neverjetno. Pripisujejo jim, da so dobri organizatorji in da se radi posvečajo stavbnim strokam. Značaj človeka nam odkriva tudi mišičevje roke. Ljudje s trdimi mišicami so odločni, delavni in povprečno razumni. Ljubijo sport in gibanje na prostem. Ljudje z mehki mišicami so občutljivi, a mirni, neodločni in se neradi trudijo. Ljudje z močno, a voljno roko so močni in zelo razumni.

Tudi po velikosti posameznih delov roke lahko ugotovljamo, kakšnega značaja je človek. Roke z enako dolgimi prsti imajo ljudje s povprečnim razumom in ljudje povprečne duševne in telesne delavnosti. Čim bolj je razvita dlan ob začetku prstov, tem bolj je človek nagnjen h grobostim in uživanju telesnih dobrin. Ljudje, ki imajo krajše prste kakor dlan, so navadno rojeni za hudo delo, so mračni in ne posebno delavni. Čim daljše prste ima človek, tem več nadarjenosti ima za umetnost. Dolgi prsti izdajajo občutljivost, krivi pa prilagodljivost. Prsti, ki so debeli ob dlaneh, izdajajo udobnost ljubeče ljudi. Prsti, ki so na koncu razširjeni, kažejo, da ima človek smisel za duševno udejstvovanje. Prsti, ki se končujejo pravokotno, izdajajo delavne ljudi, mirne in ne preveč duhovite.

Tako torej sodijo o človeškem značaju na podlagi preučevanja rok. Ne smete pa se jeziti, če si boste ogledali roke in odkrili na njih kaj slabega. Prav gotovo je, da vsa ta veda v vsakem primeru ne drži.

Usoda in značaj človeka zapisana na dlaneh

Naša usoda je baje zapisana na dlaneh. Čitanje človeške usode, odnosno človeškega značaja, z dlani je postalo zadnje čase kar veda, dasi so sicer ustanovitelj te vede cigani. S to vedo se pečaje celo resnejši učenci in dokazujejo, da je mogoče na dlani določiti značaj človeka. Pravijo namreč, da se duševne lastnosti človeka izražajo v raz-

nih človekovih gibih in da zaradi tega ostanejo prej ali slej vidni sledovi tudi na rokah, če se nekateri gibi ponavljajo.

Čitanje z dlani (s tujo besedo hiromantija) se deli na več vrst preučevanja značaja z rok. Ena izmed njih se imenuje veda o znamenjih na dlaneh (s tujo besedo palmistria) ki razpozna gubice in črte na dla-

rodnosti. Kakšen potepuh ali pa kakšen neznan sovražnik Bog ve, kdo?

»Prav je, da misliš tako, Henrik, kajti drugače — In kaj nam še očitate? Kaj pravi Lenka? Vse mi povej! Prosim te, Henrik!«

»Lota, hudo mi je. Težko mi je — danes je prav posebno.«

»Da, prav zato! Ko pojde vse to s srca, bova šele prav srečna. Kaj pravi Lenka?«

»Pravi — da se je naš oče ustrelil, ker mu je tvoj oče odnoval posojilo.«

Lota je prikimala.

»Da, vem! Oče mi je to povedal. Bil je pri vas in se je hotel prijateljsko pomeniti z očetom. Tvoj oče pa je bil zagrenjen in slabe volje in je mojemu še to prepovedal, da bi ga bil tikal. Tedaj je moj oče zahteval svoj denar. Da pa se bo zgodilo kaj takega, ni mogel vedeti. In prav zaradi tega, ker se je zgodilo, pije zdaj moj oče in ta pijača ga bo nazadnje pokopala.«

Jokala je.

»Lota, ljuba Lota! Grenke reči si že doživela.«

»O, Henrik! In žive duše nisem imela, da bi ji bila svoje srce odkrila. Nikogar! Vse sem morala prenašati sama. In edini, ki sem ga imela rada, si bil ti — in — ti.«

»Ljubo, sladko dekle!«

Spet jo je začel poljubljati.

»Tako sem srečna, Henrik, da sva se o vsem pogovorila. Če bi bil ti tako slabo mišlil o mojem očetu, se ne bi smela imeti rada Ne, Henrik, res ne, kajti jaz te ne bi bila vredna. Toda nekaj mi lahko verjameš: moj oče ima svoje napake, kaj slabega pa ni storil. Tvoji ljudje mu delajo krivico. Ali mi verjameš?«

»Verjamem ti, Lota!«

Vsa srečna ga je pogledala in spet sta šla nekaj korakov dalje.

»In kaj zdaj, Lota? Kaj bo rekel tvoj oče, če te pridem k niemu snubit?«

Pobesila je glavo.

»Prestrašil se bo, morda bo tudi kričal, toda tega mu nesmeš zameriti. Saj je razumljivo. Toda dolgo se ne bo upiral. Meni ne more odreči nobene želje. In ti, — kako bo pri tebi?«

»Pri meni? Saj sem svoj gospodar! Vse sem vzel sam v roko in vse bom sam izpeljal do konca. Z vsemi sem se sprl. Zdaj sem sicer sam, pa sem svoboden. Če bom imel tebe, Lota, bom lahko vse drugo pozabil. In čas bo marsikaj izpremenil. Moji ljudje se bodo počasi spametovali.«

»Upajva!«

Lota je hotela iti na vas na obisk, pa se je zdaj premislila.

Po široki, tihi stezi sta šla in megla ju je varovala pred radovednimi očmi. Govorila sta o svoji bodočnosti in gradila nov dom. Na zapadu se je skozi belo meglo iskril rožnat sonč. Tam je zahajalo solnce.

»Zdaj moram iti domov.« je rekla Lota. »Morda bom očetu že danes vse povedala, če bo sam.«

»Ljuba moja, ali se boš upala? Ali ni bolje, če pridem jaz sam?«

»Ne, Henrik. Če oče pristane na to, bo pristal samo zaradi tega, ker me ima rad. Obvestila te bom.«

Počasi sta šla proti domu. Ko je zagledal Henrik skozi gosto meglo svojo hišo, sta se poslovila.

Ko je Henrik stopil v svojo sobo, je bil kakor pijan.

Ni mogel strpeti na mestu, — sem in tja je hodil in časih je skril obraz v dlaneh. Zmerom iznova ga je zanašalo k oknu, kjer je gledal čez cesto.

Še zdaj je slutil njene mehke, tople ustnice. Ljubo dekle! Ko bo njegova, bo vse dobro, tedaj bo prišlo morje solca in sreče v to prazno izbo, tedaj bo šele spoznal, kaj je pravi dom.

Če bi le mogel zdaj s kom govoriti, če ne bi moral biti zdaj čisto sam! Malo je pomislil in potem zavil proti oskrbnikovemu stanovanju.

Oskrbnik je sedel za mizo in strmел v neko pismo. Ko je Henrik vstopil, je hotel pismo skriti, toda premislil se je, ga pomoli mlademu Bukovniku in zarenčal:

»Saj je vseeno! Tu ga imaš! Janez je pisal.«

Henrik je hral:

(Dalje)

KLEPETULJI

Urša: »Evlalija mi je povedala, da ste ji povedali, kar sem vam jaz povedala, čeprav sem vam rekla, da ji ne smete povedati.«

Jera: »No, takšna je ta Evlalija, da vam je kljub temu povedala, čeprav sem ji rekla, naj vam ne pove, da sem ji jaz to povedala.«

PLEŠAST DED

»Otroci, ali se tudi jaz lahko igram z vami?« vpraša čisto plešasti dedek svoje vnuke.

»Ne, dedek,« reče Mihec. »Mi se igramo Indijance, ti pa si že skalpiran.«

Tudi nekatere živali se v žalosti jokajo

Znanstvena dognanja potrjujejo domnevo, da so nekatere živali zmožne globokih občutkov. Krokodilove solze pretaka, pravimo, če hočemo reči, da joka človek samo zato, da bi zbudil sočutje bližnjih. Kako je prišel ta izrek v naš jezik? Ali more krokodil sploh jokati? Ne, krokodil ne more jokati, ker krokodil nima solznih žlez. Predstava jokajočega krokodila izvira iz prastarih vzhodnih bajk in pravljic, po katerih posnema krokodil glas jokajočega otroka, da vabi k sebi žrtve.

Nekatere živali so pa zmožne globokega ginjenja, ki ga večkrat spremljajo tudi solze. Zanimivo je, da so med temi živalmi na prvem mestu take, pri katerih bi najmanj pričakovali ginjenosti. Kdo bi, recimo, mislil, da spadajo krave, zroče na paši tako mirno in topo na človeka, med bitja, ki poznajo solze. A vendar je tako. Vsi prežvekovalci imajo namreč solzne žleze prav tako, kakor jih ima človek.

Najobilnejše izkušnje o živalih imajo seveda lovci. Znano je, da jelen v svoji smrtni uri tiho joče. Slavni francoski pesnik Lamartine pripoveduje v enem izmed svojih del o srni, ki jo je na lovu obstrelil, kako ga je z boleznimi in s solznim pogledom prosila, naj se je usmili in jo pusti živeti. Tudi

medvedi in severni jeleni znajo pretakati solze. Tako trdi raziskovalec in lovec Gordon Cumming: »Bili smo na Aljaski,« pripoveduje Cumming, »in tam sem obstrelil severnega jelena. Po večerne miskanju smo naposled prišli do ranjene živali, ki se je bila zatekla daleč v gozd, da bi tam mirno poginila. Pene so ji silile iz gobca, iz umirajočih oči so ji pa tekle debele solze. To je bil pogled, ki je pretresel človeka do srca.«

Jokajo tudi žirafe. Ta čudna prebivalca afriške stepe je izredno občutljiva žival. Zadržuje, da se le nekoliko rani, pa že bridko joče. Isto velja za neko majhno opico na Sumatri. Ta žival je navadno vesela in poskočna. Če pa se zgodi kaj proti njeni volji ali če se česa ustraši, začne takoj jokati in s svojimi sprednjimi nogami si briše solze iz objokanih oči.

Nekaj podobnega pripovedujejo naravoslovci o tuljnih. Na malajskem otočju polove domačini pred lovom na tuljne najprej žive mladice, ker z njihovo pomočjo prav lahko privabijo njihove matere in jih pobijejo. Mladici začno namreč v ujetništvu mlo tuliti in njihove matere takoj prihite k njim. Celo slon, orjak v živalskem svetu, je zelo rahločuten. Če je ranjen, mu odseva iz drugače divjih oči globoka žalost.

temveč poznamo le starost, ki jo dosežejo v ujetništvu. Zveri živijo v ujetništvu pod povsem drugačnimi pogoji kakor pa na prostem, kjer se bije boj za življenje in smrt. Tako se opice v kletkah malokdaj postarajo, marveč poginejo po večini že v svojih najlepših letih. Gorila doseže v ujetništvu sedem let, šimpanz in orangutan 10 let, a pavijan 18 let. Neka kapucinska opica pa je dosegla starost 41 let.

Zelo različno starost dožive ribe. Jastog postane star povprečno le štiri leta, jegulja pa devet let. Krap doseže 150 let, ščuka 100 let, postrv pa 50 let.

Ta zadeva je še bolj pisana pri pticah. O jastrebu, ki je prebil 118 let v ujetništvu, smo že govorili. A v istem živalskem vrtu je živel 120letni orel. Sova doživi nekako 30 let. Vendar je znan primer uharice, ki je štela 70 let. Glede na papige je dognano, da je v Florenci živel neka papiga 120 let. Ptici-pecvi, kakor škrlanček, slavček, kos in čížek dosežejo le 20 let starosti, a kanarčki in vrabci ne dosti več. Isto velja za golobe in kokoši, a grlice žive baje še enkrat toliko let. Noj ne doseže več ko 20 let, a kukavica postane stara do 50 let. Galeb in pelikan živita nekaj let manj in štoklja se že s 30 leti odpravi s tega sveta. Če postane labod star 70 let, se človek ne začudi, toda če doživi gos 80 let, se mu zdi neverjetno.

Slon doživi 100 let, a konj 25 let. Skromna je srna, ki po večini ne dočaka več ko 10 let, a jelen le pet let. Domače živali kakor pes, mačka in koza, dosežejo navadno nekaj večjo starost kakor jeleni. Zveri v ujetništvu pa utegnejo doseči visoko starost. Lev dočaka 65 let, kar se mu v svobodi brez dvoma ne posreči. Volk in severni medved dosežeta 30 in lisica 15 let.

Kako pa je s to zadevo pri žuželkah? O neki mravlji vedo povedati, da je dočakala 15 let starosti. Čebela matica pa doživi samo tri do štiri leta. Navadna muha preživi komaj poletje. Največja je razlika med Metuzalemom med živalmi kitom z njegovimi 300 leti in pa muho enodnevnico, ki sicer kot ličinka živi nekaj let v vodi, a ko se dvakrat prelevi, gleda sonce le nekaj dni, nato pa pogine.

Postani in ostani član Ciril Metodove družbe!

Kit živi do 300 let, muha enodnevnica pa le nekaj dni

V navadi je, da določamo starost po številu doseženih let. Vendar število let ni zmeraj odločilno. Tridesetletni mož utegne biti starček, a kak petdesetletnik je ko mladenič duševno in telesno čil. Šestdeset let tihega, čeprav skrbi polnega življenja ni isto kakor šestdeset let nemirnega življenja.

Pri živalih ni dosti drugače. Obžalujemo psa, ki doživi samo 15 let življenja, ne pomislimo, da je nemara po svoje v tej kratki dobi doživel prav toliko ali še več kakor ti-

sti jastreb iz živalskega vrta v Schönbrunnu, ki je bil 118 let v ujetništvu in se je leta 1824. poslovil od tega sveta. Človeška radovednost si rada zastavlja vprašanje, koliko let morejo doseči razne živali. Poleg 300 let, ki jih pripisujejo kitu, je 40 let povodnega konja ali nosoroga zelo majhna številka. Od kod ta veličanska razlika pri živalih, ki vendar niso toliko različne druga od druge?

Za nekatere živali sploh ne vemo natančno, kakšno starost lahko dosežejo v svobodi.

nu. Omahovaje je vstal prvi napadalec in se oprijel mize, da ne bi spet zdrsnil na tla. Ko je Moravec ne glede na komando moža s revolverjem skočil k oknu, je opazil, da je eden izmed mož na tleh krvavel iz nosa.

Nato se je zgodilo toliko reči hkratu, da so bila odslej Moravčeva dejanja le še nagonška. Videl je senco moža na požarni lestvi, ki je z neverjetno hitrostjo lezla kvišku. Sobna vrata za njim so se na široko odprla in čedalje več mož je prihajalo v sobo. Prvi napadalec ob mizi je stal zdaj vzravnano, zdaj pa se je prijel za čelo in se sesedel proti mizici, ki se je polomila, da se je videl revolver pod njo.

Ko tiger je skočil Moravec in popadel orožje. V naglici je pregledal revolver. Zdalj so bile v njem prave patrone, ki lahko bljuvajo krogle in smrt. V trenutku, ko je začutil revolver v roki, je skupina v sobo vdrla mož tiho obstala. Vsi so grozeče molčali. Moravec jih je premeril z enim samim zbeganim pogledom.

Pet mož več je bilo zdaj proti njemu. Val nevarni, močni ljudje, oblečeni v civilne obleke. Eden je bil za glavo večji od drugih. Za delec sekunde sta se srečala pogled tega moža in Moravčev pogled. Obraz velikega moža je bil hladen in čisto miren.

Z revolverjem, namenjenim proti skupini, se je Moravec previdno splazil nazaj k oknu. »Ostanite pri miru!« Komaj je spoznal svoj lastni glas. »Prvi, ki se premakne, prisegam pri Bogu, da ga...«

Ob oknu je zaslišal šum po požarni lestvi plezajočega moža. Ni okleval, hitro se je zavihel skozi okno... Plezajoči mož je bil še

Prosto po Scottu:

CRNI BRATJE

KRIMINALNI ROMAN

Bolestno razburjeni so delovali njegovi možgani, ko je bil stopil nazaj v sobo. Če se hoče tvegati poskus pobega, se mora narediti, kakor da ni videl spodaj čakajočih mož, da bodo oni to res tudi mislili in zaradi tega ne takoj planili nanj. Iskati je začel stikalo, da bi napravil luč, a ga v razburjenosti ni mogel najti. Od zunaj je prihajala skozi okno slabotna svetloba. Na steni ob vzglavju njegove postelje sta se svetlikala dva pravokotna odseva oknic. Ko je bil našel stikalo, mu je bilo, kakor bi ga bila železna pest stisnila za vrat. V slabi svetlobi je opazil senco, ki je kazala obrise sklonjenega moža.

Hripav, divji krik se je odtrgal Moravcu iz ust. Krik, v katerem so se mešali strah, groza, obup in napadalna besnost. Poleg njega je stal težak naslanjač. V trenutku ga je zgrabil in vrgel v sklonjeno senco.

Senca je izginila, stol je udaril v steno in se razbil. Sredi tega silnega ropota je slišal Moravec za seboj tiho, mačje plazenje na naskok se pripravljajočih nog. Zdelo se mu je, da se je ves svet vrtel okoli njega. Druga temna postava je prilezla iz ozadja. Moravec je stopil korak nazaj in se z vso silo vrgel na nasprotnika. Zamolkel plosk, pritajen krik zavoljo bolečine in nato ropot padlega telesa.

Hitro se je sklonil. Še je bil tu oni drugi, ki se je bil umaknil stolu. Ko ga je skozi slabo svetlobo iskal, je za njim ostro škrtnilo in v sobi je zagorela luč.

Najprej je opazil iskanega moža. Stal je na sredi poti med njim in posteljo. Čokat, gibčen mož. Dva druga sta stala ob stikalu zraven vrat. Tudi ta dva sta bila civilno oblečena, toda večja in močnejša. V tistem trenutku je bil oni prvi skočil naprej in Moravec je zagledal pred seboj cev revolverja.

»Vdaj se!« ga je nahrnil mož z revolverjem. »Nima smisla, da se otepavaš. Saj vidiš, da se ne moreš rešiti.«

Moravčev odgovor je bil divji skok proti možu. Njegova desna pest mu je zbila revolver iz roke. Preden se je mož zavedel, kaj se je zgodilo, ga je bil Moravec že prijel in vrgel po sobi.

Možak je med padanjem potegnil pisalno mizo za seboj in negibno obležal na tleh. Revolver je bil butnil v steno in nato zdrsnil pod mizico poleg okna. Ne Moravec ne drugi niso opazili, kam je bil zletel.

Vse drugo, kar je sledilo so bile grozne sanje sproščene domišljije. Moravec sam se pozneje ni mogel več natanko spomniti vseh podrobnosti. Nekdo v bližini je začel klicati policijo. Mož, čigar senco je bil videl Moravec najprej, ga je zdaj naskočil od zadaj. Moravec se je prepozno obrnil, da bi ga bil udaril s pestjo. Toda s krepkim zamahom ga je s komolcem sunil v želodec in vrgel v steno.

Četrty je stal oklevaje pri vratih z revolverjem v roki in prežal proti odprtemu ok-

Če bi se stajal večni led, bi nastala nova morja

Ledene in vroče dobe na zemlji so bile po novejših raziskavanjih odvisne od množice ogljikove kisline v zraku. Dognano je, da so nastopile ob bljuvanju večjih ognjenikov, ki so napolnili zrak z ogljikovo kislino, toplejše dobe. Nasprotno pa je v dobah mirovanja ognjenikov toplota padla.

Ker v današnji dobi ni verjetno, da bi začelo naenkrat bljuvati večje število ognjenikov, torej tudi ni verjetno, da bi se zavoljo prevelike množice ogljikove kisline v zraku povečala toplota. Izključeno pa to seveda ni. So pa še druge možnosti za povišanje toplote na zemlji, kar je v zvezi z odnosom zemlje do zvezd v vesoljstvu in do solca.

Ne moremo si natanko predstavljati, kaj bi bila posledica, če bi se toplota na zemlji povečala. Po računih ameriškega znanstvenika Humphreysa bi zadoščale že tri stopinje, pa bi zemlja doživela veliko nesrečo. Ozemlji obeh tečajev namreč imata velike količine vode, ki je vključena v led in ki bi se pri povišanju toplote razlila v svetovna

morja. Če vzamemo, da ima Južni tečaj 13 milijonov 760.000 kub. kilometrov in Grönlandija 2.920.000 kub. kilometrov ledu, potem dobimo za obe ledeni deželi skupno 16 milijonov 680.000 kubičnih kilometrov ledu. Če bi se ta led raztopil, bi se morska površina, ki znaša 357 milijonov kvadratnih kilometrov, zvišala za 50 metrov.

Tako zvišanje morske gladine bi imelo za posledico poplavo vse kopne zemlje. Vzhodna obala Zedinjenih držav s svojimi pomembnimi pristanišči in vlemesti bi izginila v valovih in le vrhovi nebotičnikov bi še gledali iz njih. V Evropi bi bile enake posledice: London in večji del Anglije bi se potopil in Holandska bi sploh izginila. Valovi Sredozemskega morja bi vdrli daleč v Saharo in Črno morje bi se združilo s Kaspijskim. V obljudenih ravninah Azije, kjer zdaj žive milijoni, bi množina raztopljenega ledu stvorila nova morja. Tudi mnogi otoki bi izginili. Tako bi se lice naše zemlje čisto spremenilo.

× Majhna zvezda v bližini zemlje. Pred tedni je ravnatelj zvezdarne pri Bruslju profesor Delporte fotografiral majhno premičnico, ki jo je pred osmimi leti sam odkril in ji dal ime Amor. Ta zvezdica se vrti dalje časa okrog solca kakor naša zemlja. Zemlji se lahko približa na sedem milijonov kilometrov. Še bliže nam lahko prideta zvezdici Apolon in Adonis. Adonis je prav za prav le velika skala v vesoljstvu. Njegov premer znaša komaj 800 metrov. Med vsemi malimi planeti pa se zemlji lahko najbolj približa Hermes, ki ga je l. 1937 odkril prof. Reinmuth v Heidelbergu in ki se nam je takrat približal na 650.000 km. Približa pa se nam lahko še na 300.000 km, to je manj, kakor znaša razdalja med mesecem in zemljo. Kaj bi pomenilo, če bi takšen majhen planet tročlil na zemljo, si lahko vsakdo sam predstavlja. Vsekakor bi ne bila malenkost, kamor bi padel, čeprav znaša njegov premer le nekaj več kakor en kilometer.

× Addis Abeba ima že 40.000 Italijanov.

Rimski časopisi pišejo, da je Addis Abeba, glavno mesto Abesinije, ki je bilo nekoč umazana vas, danes najlepše afriško mesto. Pritok Italijanov v mesto je čedalje večji. Zadnje štetje je pokazalo že 40.000 Italijanov, ki so se tja preselili. Odkar so zasedli Addis Abebo Italijani, se je rodilo v njej že nad 1000 otrok italijanskih staršev.

× Zaplenba kravjih zvoncev v Avstriji. Kakor poročajo tuji listi, so nemška oblasť zasegla v Avstriji 100.000 kravjih zvoncev, ker potrebujejo to kovino.

× Najstarejšo obrambno črto so našli. Dva tisoč let prej, preden so Francozi začeli graditi svojo Maginotovo črto, so se že njihovi predniki Galci zavarovali zoper vpad tujcev. Zdaj so odkrili ostanke pradednih zidov in napisov, s katerimi so se Galci zavarovali proti Hunom.

× Prvi bankovec so imeli v Kanadi. Leta 1684. v Kanadi niso imeli dovolj kovanega denarja, da bi plačali vojake francoskega

kralja. Tedaj si je uprava v Kanadi, ki je bila tedaj francoska, izmislila, da bi dala v promet na igralne karte napisane zadolžnice. Te je bilo treba jemati namesto kovane denarja. Tako je vodja uprave de Meules ustvaril prvotno obliko bankovcev in njegov osebni podpis je dajal jamstvo za njih vrednost. Nekoliko izvodov tega denarja na igralnih kartah je bilo videti tudi na pariški svetovni razstavi in so zbujaali veliko pozornost.

× Zelezo iz peska s pomočjo magnetov. Na zapadni italijanski obali so te dni ob navzočnosti Mussolinija delali zanimive poskuse, kako bi se pridobivalo železo iz obalnega peska s pomočjo magnetne naprave. Kakor poročajo rimski listi, so poskusi zelo dobro uspeli in bodo v najkrajšem času začeli na ta način zbirati koščke železa na vseh italijanskih obalah tako v Evropi kakor tudi v Afriki.

× Iznajditelj, ki pomaga iznajditeljem. Znano je, da so nove iznajdbe številne baš v vojnem času. Toda večina ljudi z dobrimi domisljicami nima primernih sredstev, da bi mogla svoje domisljice preizkusiti. Ameriški Italijan Parlini pa se je odločil, da bo tem ljudem pomagal. V New Yorku je opremil posebno delavnico in povabil iznajditelje, naj se ogledajo pri njem, kadar bodo imeli kakšen izum. Izkazalo se je, da je mož pravilno računati. V kratkem času se je ogledalo pri njem kar 500 ljudi, katerim je za odškodnino seveda preizkusil njihove izume. Tako se je pred kratkim pri njem ogledala tudi neka ženska, ki si je umislila zelo koristne izpopolnitve pri šivalnem stroju. Parlini je njen domislek preizkusil in pokazalo se je, da je imela ženska prav. Iznajdbo je Parlini prodal neki tvornici šivalnih strojev in žena je dobila zanjo pol milijona dinarjev, od katerih pa je morala kajpada majhen del odstopiti Parliniju.

× Najtežji ljudje na svetu. Za najtežjega človeka na svetu je veljal Anglež Lambert, o katerem so leta 1909. ugotovili, da je tehtal 329 kg. Njegov telovnik je še zdaj ohranjen v nekem angleškem muzeju. Širok je 180 cm, kar je skoro trikratna širina navadnega telovnika. Lambert ni dočakal visoke starosti. Umrli je, ko mu je bilo šele 40 let. Med Američani je bil pa najtežji neki Tittman iz Filadelfije, ki je umrl tam l. 1929., star šele 39 let. Še tik pred smrtjo je tehtal 290 kg. Ko pa je bil še čil in krepak, je pa

nekaj metrov pod njim. Moravec je vzdignil revolver.

»Nazaj!«

Mož na lestvi se je sklonil in zdrsil nazaj, kjer se je skrival za neki rob. Moravec je vedel, da bo trajalo le še kakih pet sekund, pa bo postal tarča za strele iz okna. V obupu je drvel vzdolž ozke požarne galerije, ki je bila napravljena okoli hiše. Že prvo okno blizu sobe je bilo odprto.

Z enim samim skokom je bil Moravec v tej tuji sobi. Zazdela se mu je, da je videl obupno se vijoče ženske roke in slišal prestrašene klice: »Policija, policija, policija!« Toda že je stal pri vratih. V ključavnici je tical ključ. Odprl je vrata in planil k stopnicam.

Toda že so ga opazili. Voitje, novelja in ropajoči koraki so se slišali za njim, ko je divje bežal po stopnicah. Pri nekem zavoju stornic je onazil, da so bili trije možje tesno za njim.

Moravec se je natanko zavedal, da je rešitev skoraj neverjetna, če bo moral teči skozi vežo. Toda drugega izhoda ni poznal.

Samo revolver v roki mu je dal majhen, zelo majhen up, da se mu bo pobeg morda posrečil. Z njim si bo morda izvojeval pot skozi vežo. Napol skakaje in napol padaše je divjal po stopnicah navzdol. Tesno za seboj je poslušal svarilne klice preganjalcev. Še en zavoj, nato pa je planil v vežo.

Divje veselje ga je prevzelo. Samo trije možje so bili v veži. Eden je bil nočni vratar; ta je izginil, kakor hitro je zagledal revolver. Drugi, hišni detektiv, velik, rejen možak, je razkoračen stal sredi večne dvorane, le tretji, ki je bil očitno eden izmed

policijskih uradnikov, je planil proti njemu.

Ne da bi bil pazil na revolver, se je vrgel policist proti Moravcu. Ta pa ni uporabil revolverja, temveč je udaril moža s pestjo v čelo. Policist je izgubil ravnotežje in se zrušil na tla.

Zdaj je še domači detektiv skočil nanj, toda prejel je udarec z revolverjem in omahnil na tla.

Ko je Moravec bežal skozi vrteča se vrata, je naglo vtaknil revolver v žep. Bilo je že precej pozno, toda na cesti je bilo živahno, ker so se ljudje vračali iz gledališč in raznih zabavišč domov. Moravec se je hotel pomešati med pešce, tedaj pa je prestrašen obstal. Zagledal je bil skupino mož, ki je stala tesno ob glavnih hotelskih vratih. Bili so policijski oficir in trije možje v civilni obleki.

Takoj je spoznal Moravec v oficirju policista, ki ga je bil videl prej iz okna. Vsi štirje možje so zastremeli vanj. Skoraj v istem trenutku so pridrveli na cesto tudi preganjalci. Moravec je začel bežati po cesti navzgor.

Spričo živahnega prometa se je beg zazdel skoraj nemogoč. Toda Moravec je tekel ob robu hodnika za pešce, si brezobzirno in nasilno delal pot, če je bila kje ovira, in računl s tem da preganjalci zaradi občinstva ne bodo streljali.

Čeprav so se mu vsi pešci plašno umikali, mu je bilo jasno, da njegovo bežanje ne more trajati dalje časa. Vsak trenutek mu lahko zastopi pot kak stražnik.

Pritekel je do prečne ceste. Ta je bila njegova zadnja nada. Zavil je okoli ogla in stekel na drugo stran, ne meneč se za drveče

avtomobile.

V naglici se je ozrl nazaj. Še zmeraj so mu bili tesno za petami. Dva, trije preganjalci so prišli izza ogla. Dolg, črno se blesteč avto je prišumel mimo njega, zmanjšal hitrost in peljal z enako hitrostjo, kakor je on tekel.

Moravec je obupano gledal na drugo stran ceste. Videl je dolgo vrsto starih, odličnih hiš. V ostrem kotu je krenil na drugo stran in planil v najbližjo hišo. Vrata niso bila zaprta. Ko je bil notri, je zaprl vrata in jih zapahnil. Nato se je razgledoval po veži. Vedel je, da mu ostane še minuta časa, preden dospo preganjalci. Iz male veže je držalo šest vrat v različne smeri. Še je okleval. Tedaj pa je zaslišal zunaj težke korake in nekdo je stresel hišna vrata. Ni več premišljal, temveč je planil k onim vratom, o katerih je menil, da drže na dvorišče. Prišel je v temen vrt in začel iskati v temi, ki jo je svetloba s ceste nekoliko mešala, kje bi bil izhod. Naposled ga je odkril. Vse to je trajalo le nekaj sekund.

Zdajci je osurnil. Čim bliže je prihajal k izhodu, tem bolj je lahko videl na cesto na drugi strani. Na bližnjem cestnem oglu je stal dolgi, črni avto. Bil je tisti, ki ga je bil prej prehitel.

Njegovi preganjalci so torej vedeli, kod bo skušal priti iz hiše.

Ujet je bil. Počasi je vzel v roke revolver. Skušal je dognati, koliko nasprotnikov je bilo na tej strani.

Kmalu je odkril, da je bilo vozilo prazno. Kje neki tiče preganjalci, ki so se posluževali tega avtomobila? Gotovo stoje v bližini skriti. Ali pa se morda moti in to ni tisti voz.

tehtal 315 kg. V državi Illinoisu v Ameriki je živel Maud Weisova, ki je tehtala 255 kilogramov. Umrila je stara 48 let. V Cincinnati so pa imeli najtežjo rodbino, obstoječo iz treh članov. Tehtala je namreč skupno 793 kg. Najtežji je bil sin, in sicer je tehtal 286 kg. Mati je tehtala 280 kg, oče pa 276 kg.

× **Kdaj je dobila Evropa pomaranče.** Pomaranča je prišla v Evropo iz Kitajske. Vprašanje je samo, kdaj in kako se je to zgodilo. Splošno mislijo, da so pripeljali pomaranče v Evropo portugalski pomorščaki v 15. stoletju. V Lisabonu na vrtu plemiča Lorenza je zrasla prva pomaranča v Evropi. S tega vrta so se baje razširile pomaranče v vse druge evropske kraje, kjer je podnebje dovolj milo, da lahko raste in dozore. Da so prvi pripeljali pomaranče v Evropo Portugalci, pa najbrž ne bo držalo. Imamo že dokaze iz leta 1333, da so gojili pomarančnike v Dauphineu. Potemtakem je moral to sadje pripeljati v Evropo nekdo, še preden so se napotili portugalski pomorščaki čez morje.

× **Lastovke silno hitro letijo.** Štirje naravoslovci iz Turina v Italiji so napravili poskus, kako hitro lete lastovke. Vzeli so tri mlade lastovke. Vsaki so pritrili na nežne nožice maihne pločevinaste znamke, da jih lahko ob povratku spoznajo. Nato so jih v zaboji z avtom prepeljali proti jugu. Ko je bil avto 158 km oddaljen od njih bivališča, so zaboj odprli in lastovke so se takoj vzdignile v zrak. Ko so dosegle višino 200 m, so nekaj časa krožile nad krajem in ko so se znašle, so se spustile v smeri proti svojemu domačemu kraju. V teku 46 minut so bile spet doma. Ker znaša oddaljenost med obema krajema 158 km in so lastovke preletele to razdaljo v 46 minutah, so povprečno letele s hitrostjo 218 kilometrov na uro. To na je že lena hitrost.

× **Najsrečnejši zakonski par Amerike.** Če prirede v Ameriki tekme najslajšega otroškega smehljaja, najpopolnejše ženske noge, najboljših strojepiske, najbolj priljubljenega stražnika, zakaj bi ne mogli s pomočjo tekmovalca najti tudi najsrečnejši zakonski par. Za ameriško javnost je to vprašanje tem zanimivejše, ker je v Ameriki največ ločitev zakona. In tako so nedavno res priredili v nekem ameriškem mestu tekmo, ki naj bi pokazala, kakšne lastnosti mora imeti najsrečnejši zakonski par. Postavljeni so

bili tile pogoji: Ženin mora biti star 25 let, nevesta pa 21, ko se poročita. Mož mora imeti dva ali tri otroke, izmed katerih mora biti ena deklica. Mož mora imeti najmanj 1500 dolarjev letnih dohodkov. Žena ne sme imeti svojega poklica in tudi v posle svojega moža se ne sme vmešavati. Njena dolžnost je skrbeti za dobro kuhinjo. Stanovanje mora biti opremljeno okusno in prijetno. Mož in žena morata vedno skrbeti za svojo zunanost. Mož mora biti pošten, zvest in blag, žena pa pristrčna, čustvena, gospodinjko izurjena in neomajno zvesta. Posebna komisija, ki je v lovu za takim zakonskim parom prepotovala vso Ameriko, je naposled našla moža in ženo, ki ustrezata vsem tem pogojem. To sta zakonca Hubert in Mariorija Macdonellova iz Gainesvillea na Floridi. Poročena sta že 10 let. Mož šteje 35, žena pa 31 let. Mož ima 2.000 dolarjev letnih dohodkov. Zakonca imata udobno štirisobno stanovanje, vrtiček in avto. V 10 letih sta se samo enkrat sprla, in sicer ob rojstvu prvega sina, ko se nista mogla sporazumeti glede imena. Mož zahaja enkrat na teden v klub, žena pa tudi enkrat na teden k svojim prijateljicam. Mož pokadi dnevno 10 cigaret in dve cigari, vsak večer pa popije čašico žganja. Vsak teden gresta zakonca v kino, enkrat na mesec v gledališče in štirikrat na leto v umetnostno galerijo, kjer občudujeta slike. Tak je torej srečen zakonski par Amerike.

× **Škorpion je samomorilec.** Že rimski pisatelj Plinij je pisal o tem, da napravi škorpion, ako je od vseh strani obdan od ognja, iz katerega se ne more rešiti, samomor. S tem, da si zabode lastno želo v telo. O tej reči poročata zdaj dva afriška misijonarja v nekem prirodopisnem časopisu. Enemu izmed njih se je posrečilo ujeti živega škorpiona, ne da bi ga pri tem poškodoval. Okrog škorpiona na sta v krogu s smirerno širino postavila žareče oglje. Krog je bil toliko velik, da se je škorpion po njem neovirano gibal. Škorpion je tekal v gorečem krogu zdaj na eno, zdaj na drugo stran. Ko pa je spoznal, da ne more nikjer ven, se je postavil na sredo kroga in se z lastnim želom zabodel v tilnik. Šamomor je trajal precej časa. Škorpion je svoje želo vrtel tako kakor čevljar, kadar zabada šilo v debelo usnje. Potem je škorpion nenadno potegnil želo iz rane in v naslednjem trenutku poginil.

smrti, temveč tega, da bi moral koga umoriti

★

V svoji prostorni, razkošno opremljeni jedilnici je sedel Friderik Merrivale pri zajtrku in čital liste. Izraz njegovega obraza je najprej pričal o strahu, nato o olajšanju, naposled v veselju in občudovanju.

Vzrok vse te moževne duševne razgibanosti je bil dolg misel na prvi strani, ki je imel v orjaških črkah tale naslov: »Pobeglet jetnik je drugi ušel! V hotelu 'Brewsterju' se je v divji borbi otresel stražnikov in policijskih uradnikov.«

Članek, ki je živahno opisoval Moravčevo borbo in beg, se je končal takole:

»... tako se je peljal mož, ki je zasledoval begunca Moravca v svojem avtu, okoli oglja in je prispel k izhodu baš v času, ko je begunec planil na cesto. Mož se mu je postavil po robu, toda zločinec ga je zbil na tla. Nato je sedel v avto, toda ga je spet zapustil in v divjem diru zbežal proti vходу v podzemsko železnico, kjer je izginil brez sledu. Vsi poskusi, da bi spet našli sled za njim, so ostali neuspešni. Moravec je bil stanovan v hotelu »Brewsterju« pod imenom George Caldwell iz Montreala. Podatkov glede tega, kako so odkrili njegovo bivališče, policija našemu poročevalcu ni hotela dati. Prav tako nam ni izdala imen uradnikov, ki so se udeležili lova na Moravca. Avtomobilist, ki ga je Moravec pobil na tla, je izginil, ne da bi povedal svoje ime.«

Merrivale se je zamišljen naslonil nazaj in si prižgal cigaro. Trkanje na vrata ga je zbudilo iz premišljevanja. Vstopil je sluga. »Gospodična Frančiška je prišla.«

Iz Prekmurja

Žrtev materinstva. V Šalovcih v Prekmurju je umrla stara 38 let ga. Etelka Žižkova, rojena Lepoševa, žena gostilničarja in bivšega župana. Smrt jo je iztrgala iz družine, ko je bila dala življenje tretjemu otroku. Njena žalostna usoda je zbudila v okolici splošno sočutje s hudo prizadeto ugledno družino. Na zadnji poti jo je spremljala velika množica ljudi, ki so zasuli grob s pomladnim cvetjem. Zastopani sta bili tudi gasilski četi iz Šalovcev in Markovcev. Hudo prizadetim svojcem iskreno sožalje!

Ženski vestnik

Človek je lahko dolgo mlad

Človek ni toliko star, kolikor let šteje, temveč je njegova zunanost odvisna od ohranitve ožilja. Če se pretaka po človeških žilah zdrava kri, je človek navzlic letom mlad. Kri si pomlajamo z rednim uživanjem prave hrane, ki ima dovolj vitaminov. Posebno je priporočati uživanje vsakovrstnega presnega sadja, zelenjave in raznih solat. Prav koristno je tudi uživanje sirovega masla, medu in mleka, med drugim zlasti bolgarskega kislega mleka (jogurta), toda ne smeš pretiravati. Važno je dalje, da ne uživaš preveč mesa. V splošnem pomni, da je preprosta hrana bolj zdrava kakor umetni izdelki bogatinove kuhinje.

Seveda moraš začeti, ko še ni prepozno, ko si že v razvoju ali pa na višku moči. V letih, ko je človek še mlad, se lahko zadržuje prihod starosti.

Na življenje vplivata naposled tudi duševno razočlanje in stanje živcev. Vse, kar moti človeka v njegovem duševnem razvoju, mu krajša življenje in pospešuje prihajanje starosti. Zato se ogiblji jeze, nejevolje, nepotrebnih skrbi in podobnega, kolikor ti je najbolj mogoče. Človek, ki je zmerom dobre volje, je dolgo mlad. Delaj marljivo in redno, vendar pri delu ne pretiravaj preko svojih moči. Stalno redno delo je korist-

Počasi se je splazil k izhodu. Zdajci pa je zapazil enega moža. Ali je bil res samo eden? To se mu je zdelo čisto nemogoče. Kljub vsemu napornemu razvedrovanju ni mogel odkriti več nasprotnikov.

Tega edinega moža si je pozornost ogledal. Bil je velik, temen, molčeč in negiben. En mož — ena ovira na poti v varnost.

Ali nai strelja?

To bi bilo nallaze. Zgrabil je revolver. Ali nai stori takšno strahopetno, zahrbtno dejanje?

Ostro očrtano je videl postavo moža. Mož je pozorno gledal proti izhodu. Pri drugačnih okoliščinah bi bil Moravec tvegala skok iz teme, toda ta mož je bil velik in močan, skoraj večji od Moravca samega in očitno skrajno čuječ. Razen tega je Moravec čutil, da je brezmejno izčrpan. Blazna borba v hotelu in sledeča divja gonja sta porabili vse njegove sile. Malo dalje časa trajajoča borba s tem možem bi zanj gotovo pomenila konec.

Ostala mu je le ena pot.

Moravec je to čutil, vedel. Prav tako jasno mu je bilo, da mora biti njegov strel smrten. Na dvorišču so se zaslišali koraki in je zazvenel oster glas. Moravec se je stisnil k zidani ograji. Vsak trenutek se preganjalci lahko pojavijo od koder koli. Čvrsteje so prijeli njegovi prsti revolver. Njegove oči so spet iskale moža pri izhodu. Temen, vzravan je še zmeraj stal na svojem mestu.

Orožje v Moravčevi roki je postalo težko.

Čisto blizu so se zaslišali glasovi. Nasledno sekundo bo prepozno. Moravec je zdajci spoznal, da je preslab. Strašno se je bal. Ne

Merrivale je skremžil obraz. »Tako zgodaj? No, morda je to baš prav. Naj vstopim!« »Ah, gospodična Frančiška!« se je priklonil, ko je ženska vstopila. »Veseli me, da ste že tu.«

»Mislila sem, da se je treba še o marsičem pogovoriti.«

»Prav imate. Ali ste že brali o najnovejši pustolovščini našega prijatelja?«

»Seveda.«

»Kaj pravite k temu?«

»Biti mora zelo močan in gibčen mož.«

»To je pač nedvomno res«, se je zasmel Merrivale. »Toda midva se morava zdaj malo pogovoriti o vsem potrebnem.«

Zgoraj v vrhni sobi ji je ponudil stol in obstal nato poleg nje s pridržanim smehljajem.

»Danes sva čisto sama. Če se natančno vzame, stoji naša odlično vodena družba le na naju dveh. Allan in Viljem sta se odpeljala proti zapadu, a Morill sedi doma in kuje načrte za svoje bodoče pošteno življenje.«

»Ali velja glede Moravca tisto, kar smo sklenili?«

»Seveda. Zadnja navodila zanj so že na pošti.«

»Kaj mislite, kje zdajle tiči Moravec?«

»Ne morem si predstavljati. Gotovo pa je na varnem. Mož je močan ko divja zver in poleg tega še izredno razumen. Škoda, da je naš protivnik.«

»Kdo pojde z limuzino ponj?« je vprašala ženska.

Merrivale se je ognil njenemu pogledu. »Mislim«, je dejal, »da dobremu slugi Garrishu take nevarne naloge ne moreva zapuati.« (Dalje.)

RADIO LJUBLJANA

od 14. do 21. aprila.

Nedelja, 14. aprila: 8.00: Prenos cerkvene glasbe iz cerkve sv. Jožefa. — 8.45: Verski govor (ravnatelj Jože Jagodica). — 9.00: Napovedi, poročila. — 9.15: Slavne koračnice (plošče). — 10.00: Misijski govor. — 10.20: Kmečki trio. — 11.00: Pevski in klavirski koncert državne meščanske šole iz Tržiča pod vodstvom Milice Pretnarjeve. — 12.30: Poročila, objave. — 13.00: Napovedi. — 13.02: Radijski orkester. — 16.30: Pol ure za dijake. — 17.00: Kmetijsko predavanje: Pogozdovanje pomladi (inž. Karel Tavčar). — 17.30: Veselo popoldne: Šramel »Škrjanček« in Mirko Premelj. — 18.30: Za ples (plošče). — 19.00: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Gospodarska moč Vojvodine pred 250 leti (prof. Dušan Popović iz Beograda). — 19.40: Objave. — 20.00: Koncert: Samospevi ob spremljevanju kitare (pel bo Anton Sladoljev, spremljal pa Stane Prek; vmes bo igral radijski orkester). — 21.30: Švicarske pesmi in plesi (plošče). — 22.00: Napovedi, poročila. — 22.15: Citraški dueti (Skok, Kosi).

Ponedeljek, 15. aprila: 7.00: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Vesele plošče. — 12.00: Veseli napevi (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13.00: Napovedi. — 13.02: Radijski orkester. — 14.00: Poročila. — 18.00: Zdravstvena ura: Telesna in duševna občutljivost (dr. Božena Zajc-Lavričeva). — 18.20: Glazunov: Stanko Razin, simfonična pesnitev (plošče). — 18.40: Kvarni vplivi na naš narodni organizem (Vojko Jagodič). — 19.00: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Filiofilstvo naše mladine (prof. Mitropan iz Beograda). — 19.40: Objave. — 19.45: Več manire — pa brez zamere (Fran Govekar). — 20.00: Plesni orkestri (plošče). — 20.30: Prenos koncerta violinista Soe-

tensa iz velike Filharmonične dvorane. — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Radijski orkester.

Torek, 16. aprila: 7.00: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Vesele plošče. — 11.00: Šolska ura: Med koralnimi ribiči na našem morju (Viktor Pirnat). — 12.00: Solistične točke (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13.00: Napovedi. — 13.02: Radijski orkester. — 14.00: Poročila. — 18.00: Radijski šramel. — 18.40: Vera in filozofija (Fran Tersegav). — 19.00: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Anekdote o Francetu Prešernu kot človeku (Rudolf Dostal iz Ljubljane). — 19.40: Objave. — 20.00: Reportaža iz opernega gledališča: Kako se pripravlja opera »Kleopatra«. — 21.00: Radijski orkester. — 22.00: Napovedi, poročila. — 22.15: Za dobro voljo (plošče).

Sreda, 17. aprila: 7.00: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Vesele plošče. — 12.00: Citre in harmonike (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13.00: Napovedi. — 13.02: Pisan orkestralni koncert (plošče). — 14.00: Poročila. — 18.00: Mladinska ura: »Janez Šubič, slovenski slikar«. Igra. Napisal Arnošt Adamič. Izvajali bodo člani radijske igralske družine. — 18.40: Kazen kot vzgojno sredstvo (dr. Stanko Gogala). — 19.00: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Zagrebško družabno življenje v XV. stoletju (Srdja Božić iz Zagreba). — 19.40: Objave. — 19.50: Uvod v prenos. — 20.00: Prenos iz ljubljanske opere (v I. odmoru glasbeno predavanje Vilka Ukmarija; v II. odmoru napovedi, poročila).

Četrtek, 18. aprila: 7.00: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Vesele plošče. — 12: Cvetke v glasbi (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13.00: Napovedi. — 13.02: Harmoniko bo igral Rudolf Piliš. — 14.00: Napovedi. — 18: Radijski orkester. — 18.40: Slovenščina za Slovence (dr. Rudolf Kolarič). — 19.00: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Predavanje ministra za telesno vzgojo. — 19.40: Objave. — 19.50: Deset minut zabave. — 20.00: Klavirske kompozicije prof. Panča Vladigerova (igral bo komponist

Sam). — 20.45: Reproducirani koncert simfonične glasbe. — 22.00: Napovedi, poročila. — 22.15: Veseli zvoki (radijski orkester).

Petek, 19. aprila: 7.00: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Vesele plošče. — 11.00: Šolska ura: Višnja gora. Učenci se bodo pogovarjali o sedanjih in preteklih zanimivostih tega starodavnega mesteca, ki so ga spoznali na šolskem izletu in iz raznih spisov. Razgovor bo vodil Miroslav Zor. — 12.00: Naše plošče — naši zvoki. — 12.30: Poročila, objave. — 13.00: Napovedi. — 13.02: Radijski orkester. — 14: Poročila. — 14.05: Tedensko poročilo Tujskoprometne zveze. — 18.00: Ženska ura: Kako si pripravljamo poletno garderobo (Ema Oražmova). — 18.20: Godba na pihala (plošče). — 18.40: Francoščina (dr. Stanko Leben). — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Omer paša — Fra Ivan Franjo Jukič (Stjepan Banović iz Zagreba). — 19.40: Objave. — 19.50: O Kureškcu (Farkaš Štefan). — 20: Rezervirano za prenos. — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Iz pozabljenih operet (radijski orkester).

Sobota, 20. aprila: 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Poročila. — 7.15: Vesele plošče. — 12: Plošče brez prestanka. — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Plošče brez prestanka. — 14: Poročila. — 17: Otroška ura: a) Slovenske narodne pripovedke in pravljice (brala po Mileva Ukmarija-Boltačeva). b) nastop najmlajših (vodila do Slavića Vencajzova). — 17.50: Pregled sporeda. — 18: Radijski orkester. — 18.40: Organizacija in poslovanje pasivne zaštite v Ljubljani (direktor Fran Jančigaj). — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Predavanje inspekcije narodne obrambe. — 19.40: Objave. — 20: Zunanjepolitični pregled (dr. Alojz Kuhar). — 20.30: »Lepa si, pomlad zelena...« Pisan večer z besedo, pesmijo in godbo. Izvajali bodo radijski orkester pod vodstvom Šijanica, Sonja Ivančičeva — sopran. Andrej Jarc — tenor, kvartet seser Stritarjevih, kvartet Fantov na vasi in člani radijske igralske družine. — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Za vesel konec tedna (plošče).

nejše človeškemu telesu kakor leno pohajkovanje.

Za kuhinjo

Telečji zrezki s sirom. Tanko narezane telečje zrezke natri s soljo in poprom, nato pa jih položi na krožnik, kjer imaš pripravljeno raztopljeno maslo in v njem drobno nastrgan sir. Zatem potegni zrezke skozi tekoče testo in speci v sredno vroči masti. Še vroče daj na mizo.

Praktični nasveti

Kdaj je meso pokvarjeno. Zdravo meso skoraj nima duha, če ga primeš, je trdno in skoraj nevlačno. Pri kuhanju se zdravo meso ne skrči in tolišča med mesnimi vlakni je bela in trda. Če ima meso belkasto barvo, izvira od slabokrvne živali. Slabokrvnost pa utesne biti posledica kakšne nevarne živinjske bolezni. Če ima meso temnordečo, škrlatasto barvo, je to znak, da je žival poginila. Mast mesa od bolne živali je rumenkasta in vodena, a meso samo mehko in mokro. Pri kuhanju se skrči in mnogo izgubi na teži.

Z mlekom se da hitro pogasiti goreči petrolej. Dognano je, da goreči petrolej, če ni ogenj prehud, laže pogasiš z mlekom kakor z vodo.

Škrobu dodamo nekoliko kapljic glicerina, da dobi naškrobljeno perilo lep blesk.

Mažo proti raskavi koži in proti razpokanju kože si lahko napravite sami. V drogeriji si kupite 50 gramov linolina, 10 gramov glicerina in dva grama perujskega balzama ter vse dobro zmešate. Po umivanju se vselej namažite s to mažo po obrazu in po rokah, potem pa se s krpo otrite.

Za smeh in kratek čas

SREČANJE

Gasper: »Klanjam se, gospod. Ze celo stotnje vas nisem videl.«

Melhiyor: »Videla se že nisva, odkar sem vam posodil stotak.«

REVMATIZEM

»Miha: »Kaj počne tvoj revmatizem?«
Gasper: »Kaj bi neki počel? Meni povzroča bolečine, lekarnariu pa veselje...«

UPORNI CMOK

Miha Lačnik je prignal na sejem vola, ga dobro prodal in si zato v gostilni privoščil zvrhano skledo cmokov. Bilo jih je kar dvajset.

Miha jih je otepal in otenal ter jih potlačil vase devetnajst. Ni šlo in ni šlo več.

Z obrazom, polnim obupa je gledal Miha zadnjega člana častne garde v skledi in vzdihoval: »Če bi vedel, da se mi boš ti tako upiral, bi te požrl prvega.«

STAROST

Sinko: »Mamica, koliko let štejem?«
Mati: »Deset.«
Sinko: »Koliko pa ti, mamica?«
Mati: »Osem in dvajset.«
Sinko: »Vidiš, mamica, jaz sem za eno leto starejši kakor lani, ti pa za eno leto mlajša. Gotovo bova nekoč enako stara.«

NISTA SE RAZUMELA

Za Napoleonovih časov je nesel Laščan v košu meh pšenice v mlin. Na potu pa ga je ustavila francoska straža.

Kmet se je popraskal za ušesom in menil v zadregi: »Sitnu je.«

Straža je razumela sitoen (državljan) in ga je pustila z besedo »Pase« (idi).

Kmet se je ustrašil, ker je mislil, da je Francoz rekel po domače: Pa se, in ga je obupnozdano pogledal: »Eh, gespud, kaku se pa bova? Vi s flinto, jest pa s košem?«

KAKO SE DELAJO LJUDJE

Mati: »Kaj ste se danes učili v šoli?«
Brankec: »Kako se človek naredi, mamica.«

Mati: »Kaj?«
Brankec: »Ali še ne veš tega? To je čisto preprosto: vzemi kepo ilovice, pihni vanjo, pa je človek narejen.«

PRI CVETLIČARJU

Dama: »Tale krasna cvetlica izpuhteva posebno čudovit duh.«

Cvetličar: »Ne, ne. Sicer je brez duha, le danes smo jo malo zalili z gnojnico.«

VPRAŠANJE

Jurček: »Mamica, zakaj ima striček tako rdeč nos?«

Mati: »Ker vedno pije vino.«

Jurček: »Toda on pije samo belo vino.«

KONJSKA BOLEZEN

Učitelj: »Kaj napravi tvoj oče, kadar je njegov konj bolan?«

Učenec: »Zelo bolan ali le lahko?«

Učitelj: »Zelo. Zakaj vprašaš?«

Učenec: »Če je lahko bolan, pokliče živinozdravnika, če pa je huje, ga proda na sejmu...«

NI ZA KLOBASE

Poglavarju ljudožrcev javi eden izmed njegovih vojščakov: »Poglavar, pravkar smo ujeli belega človeka. Ali naj napravimo iz njega klobase?«

»Kaj je njegov poklic?« previdno poizveduje poglavar.

»Trgovca z bencinom.«

Poglavar odkima in reče: »Izpustite ga! Saj smo šele pred kratkim imeli trgovca z milom in so klobase imele okus po milu...«

TEŽAVNO NAROČILO

Trgovca (vajencu): »Če bom jaz odvetnikovi gospe imenoval ceno za zeleno svilo, mi boste vi zašepetali, da je prodajna cena višja. Zašepetite pa mi tako glasno, da vas bo gospa slišala, vendar ne toliko glasno, da bo mislila, da šepetate z namenom, da bi vas ona čula...«

PRI VRAŽARICI

Vražarica: »Z vašim soprogom se je večeraj poljubovala črna dama.«

Žena: »O hvala, to sem jaz. Davi sem si dala lase svetlo barvati.«

Iz naših delavskih krajev

Hrastnik

Kadar plavi govore — govore stvarno in ne lažejo. Tako je bilo tudi na javnem zborovanju, ki ga je sklicala Narodna strokovna zveza 29. marca t. l. v Hrastniku. Vidimo pa, da se nekateri nikakor ne morejo sprijazniti z dejstvi. Zato ponovno poudarjamo, da je bilo poročilo, ki je bilo podano, absolutno stvarno in le verna slika dejanskih pogajanj in posvetov, torej le golo poročilo brez vsake ocene, kritike in napada. Ne moremo pa pomagati, da je inicijativa prišla od NSZ, kar je vsem znano in kar lahko tudi dokažemo z dopisi. Nikjer in nikoli pa nismo govorili o kakih zaslugah tega ali onega, in se prav čudimo, kje je mogel rudar slišati kaj podobnega. Da pa je dopis v »Delavski politiki« z dne 9. aprila golo natolcevanje in plod demagogije, je razvidno tudi iz sledečega: Zastopniki NSZ se nikakor niso mogli sprijazniti s poviškom, ki ga je rudarsko delavstvo dobilo, kar vedo prav vsi, ki so bili navzoči pri pogajanjih. Prav radi tega se je vršilo več posvetovanj, ker je NSZ zastopala drugačno stališče glede višine poviška. Zastopnik NSZ pa je moral dati prav posebno izjavo na zadnjem predposvetovanju in na pogajanjih pri TPD in to na zahtevo g. Arha, da tudi NSZ končno soglaša s tem poviškom. Iz tega je točno razvidno, da NSZ ni povsem zadovoljna z zaključkom in tudi odločno zavračamo trditve, da je tov. Makše Božidar govoril o »tako ugodnem zaključku«.

Glede miru ne bomo govorili, kajti če pade na koga kaka krivda, ta nikakor ne pade na zastopnike NSZ. Saj so ti le po težkem oklevanju pristali na povišek, kot je bil odmerjen.

Kar se pa tiče glede pojasnil, ki sta jih zahtevala odpuščena rudarja, so zastopniki NSZ, povedali le to, kar bi jim povedal vsakdo, ki je bil navzoč pri pogajanjih. Znano je, da nam je odgovoril g. generalni ravnatelj, da zaenkrat ne more dati nobene izjave; če jo pa na vsak način hočemo, bo negativna. Končno je pristal na to, da se bo zadeva ponovno pretresla, ko bo Delavska zbornica predložila potrebno gradivo. Ta odgovor mislimo, da je povsem zadovoljiv na vprašanje: kaj je z reduciranimi rudarji. Glede stanovanjske odpovedi pa se je zastopnik NSZ takoj obrnil na Delavsko zbornico, katera je telefonično posredovala pri g. gen. direktorju TPD radi te zadeve.

Glede obljub pa povemo le toliko, da je vse laž, ker NSZ ni ničesar obljubljala, temveč le pokazala stvarni položaj. Lahko pa trdimo, če bi NSZ bila večinska organizacija in bi imela vse zaupnike in Bratovske skladnice v svojih rokah toliko časa, kot so jih imeli sodrugi, bi bil položaj bistveno drugačen. Rudarji pa so toliko razsodni, da bodo vse to uvideli sami. Kdor pa je točno sledil našim casopisnim poročilom in poročilom na sestankih, bo lahko uvidel, da je naše stališče absolutno pravilno ter da smo vestno in pravilno zastopali rudarsko delavstvo. Poročilo pa je bilo le verna slika dela in ne moremo za to, če v poročilu ni bilo govora, da so sodrugi dobili posebno odlikovanje za svojo žilavost in borbenost pri zadnjem mezdnem gibanju.

Medvode

Ker so razgovori, ki so se vršili med delavstvom papirnice Vevče-Goričane in zastopniki podjetja, ostali brez uspeha, je delavstvo 1. aprila t. l. poslalo podjetju vlogo, v kateri je sporočilo, da odpoveduje kolektivno pogodbo, če 2. aprila t. l. ne bi razgovori rodili uspeh. Podjetje pa je na to odgovorilo 2. aprila t. l. s sledečim dopisom:

»Potrjujemo prejem Vašega sporočila z dne 1. aprila t. l., glasom katerega ste kolektivno pogodbo med Združenimi papirnicami Vevče, Goričane in Medvode, d. d. v Ljubljani in nje-ga industrijskim delavstvom dne 3. marca 1937 v smislu čl. 14, t. 4. na dvomesečni rok odpovedali.

Razgovor z delavskimi zaupniki nameravan za 2. april t. l., ki ga omenjate v svojem pismu, je bil predviden zgolj za obravnavanje zadev v okviru čl. 13. kolektivne pogodbe, ki omogoča uvaževanje za trajanje kolektivne pogodbe nastopivših bistvenih sprememb potom dodatkov h kolektivni pogodbi.

Vsled odpovedi kolektivne pogodbe z Vaše strani je pa postal ta razgovor odvišen, ker posegajo zahteve delavstva z dne 20. januarja 1940, o katerih naj se razpravlja pri razgovorih za sklepanje nove kolektivne pogodbe preko določil sedanje kolektivne pogodbe in stoje deloma izven vsake zveze z bistvenimi izpremembami, nastalimi za trajanja sedanje kolektivne pogodbe.

Naše zahteve za izpremembo poedinah določil sedanje kolektivne pogodbe Vam bomo pa v toku pogajanj itak sporočili.

Le radi reda končno ugotavljamo, da potече veljavnost sedanje kolektivne pogodbe z 31. majem t. l., ako se v toku pogajanj, ki se bodo v prihodnjih dveh mesecih vršila, ne bo določilo drugače.

Iz tega je razvidno, da bo 31. maja t. l. potekla kolektivna pogodba in če organizacije ne bodo do tedaj sklenile nove kolektivne pogodbe, bo delavstvo v brezpogodbenem stanju.

Kranj

Podružnica NSZ je posredovala radi odpuščenih delavcev v »Semperitu«, kjer je bilo obljubljeno, da bodo vsi oni, ki so odpuščeni v »Semperitu«, sprejeti pri »Kontinental kavčuk a. d.« Kranj.

Tudi v tekstilnih tovarnah preti nevarnost, da bo delavstvo izgubilo svoj zaslužek in kruh radi pomanjkanja surovin. Ponekod se že praznuje, drugod se vrše razgovori z obratnimi zaupniki, kako bi se to praznovanje uredilo, tako da je delavstvo res v zelo težkem položaju.

Tovarna tkalnice juta izdelkov Ivan Ev. Sirc, Kranj, je na posredovanje NSZ uredila in zvišala mezde svojem delavstvu ter izjavila, da današnji težki položaj delavstva popolnoma razume ter bo skrbela, da se bo to vprašanje zadovoljivo rešilo v njenem podjetju.

Mariborsko okrožje NSZ

Vse podružnice mariborskega okrožja ponovno opozarjamo, da se vrši v nedeljo, dne 14. t. m. ob 9. uri dopoldne v gostilni g. Toffa v Mežici seja mariborskega okrožja, na katero so vabljene vse podružnice mariborskega okrožja in prosimo, da pošljejo svoje zastopnike. Dnevni red je razviden iz 14. št. »Nove Pravde«.

Jesenice

Vse na novo izvoljene odbornike in revizorje vabimo na sejo podružnice NSZ, ki se bo vršila v četrtek dne 11. t. m. ob 7. uri zvečer v pisarni NSZ v svrhu konstituiranja novega odbora.

Predsednik.

Novoizvoljeni delegati v krajevno skupščino Bratovske skladnice podružnic Jesenice—Javornik se vabijo, da se udeležijo v petek, dne 12. aprila t. l. v prostorih NSZ na Jesenicah predkonference z ozirom na sklicanje redne krajevnne skupščine, ki se vrši potem v nedeljo, dne 14. t. m.

Tovariši, smatrajte ta poziv za važne, ker nam bo potrebno proučiti vsa poročila, ki se bodo obravnavala.

Odbor.

V soboto, dne 13. t. m. bomo zaključili pouk v strokovni šoli, pri katerem bo sodeloval naš tamburaški zbor na tovariškem družabnem večeru. Opozarjamo vse tovarišice in tovariše, da naj se tega večera udeležijo in v tovariškem razpoloženju zaključijo šolo. Večeri, na katerih bomo razpravljali o mezdnih gibanjih in vprašanjih, se bodo še nadaljevali.

Podružnica NSZ na Jesenicah je imela v nedeljo, dne 7. t. m. svoj redni letni občni zbor, kateri je prav lepo uspel in tudi udeležba je bila prav lepa. Občni zbor je otvoril predsednik podružnice tov. Zupan Tine, ki je pozdravil vse navzoče ter prešel takoj na dnevni red. Po prečitaniu zapisnika zadnjega občnega zbora je sledilo izčrpno poročilo tov. predsednika, kateri se je dotaknil vseh važnejših delavskih vprašanj s posebnim ozirom na razmere delavstva KID. Odbor je imel ogromno dela in kljub temu, da je bil okrnjen, je bilo to delo izvršeno v zadovoljstvo vseh in vsega delavstva KID.

Po poročilu tov. predsednika je sledilo tajniško poročilo tov. Zena Tina, ki je podrobno nanizal in predložil vsem prisotnim delo podružnice, ki je bilo v minulem poslovnem letu res uspešno in koristno. Navzoči so sprejeli to poročilo z velikim odobravanjem. Nato je sledilo poročilo tov. blagajnika Avseneka Janka, ki ga je razdelil na tri dele in sicer: strokovnega, prosvetnega in gospodarskega. Prav iz njegovega poročila je točno razvidno po številkah, kako je podružnica delovala in kako pametno je gospodarila; saj se je ponovno zvišalo njeno premoženje za približno din 28.000 kljub temu, da je bilo prometa manj, kot prejšnja leta. Iz tega je točno razvidno, da je blagajnik sijajno gospodaril in vodil vse blagajniške posle v najlepšem redu za kar je tudi žel veliko odobravanja. Podružnica stoji na dobrih nogah saj ima v premičninah, nepremičninah in gotovini precejšnje premoženje.

Končno je sledilo še prosvetno poročilo, katerega je podal tov. Zen Tine in iz katerega je bilo razvidno, da tudi na tem polju podružnica uspešno deluje ter posveča največjo pažnjo samoučebni delavstva. Iz poročila je bilo razvidno, da ima podružnica svojo čitalnico, knjižnico, da je priredila več p. davanj in da je tik pred koncem tudi strokovna šola, katero je podružnica na Jesenicah priredila v letošnjem letu.

Nadzorni odbor je ugotovil, da je vse poslovanje v najlepšem redu in je predlagal, da se da odboru zaupnica, kar je bilo soglasno sprejeto. Po teh poročilih pa so sledile volitve in je bil povečini izvoljen soglasno stari odbor. Z velikim aplavzom je bil soglasno izvoljen za predsednika tov. Zupan Tine, za podpredsednika tov. Žnidar Mirko. Nadalje pa so bili izvoljeni v odbor naslednji tovariši: Piber Jože, Zen Tine, Zen Maks, Avsenek Janko, Markizeti Janko, Mikelj Fr., Bartolj Anton, Razinger Nace, Čadež Pavel in Tratnik Franc. V nadzorni odbor pa so bili izvoljeni sledeči tovariši: Puc Matevž, Baraga Mirko, Žvagan Jernej. Namestniki tovariši: Ferbežar Alojz, Kožar Joško, za praporščaka pa je bil izvoljen tov. Globočnik Andrej in Vidmar Janko, za njegovega namestnika. Končno so bili izvoljeni za posamezne obrate in oddelke še posebni organizacijski zaupniki. Po izvršenih volitvah je pozdravil občni zbor zastopnik cetrale ter apeliral na članstvo na disciplino, složnost ter jim želel v novem poslovnem letu obilo uspeha.

Končno pa je tovariš Avsenek razložil nov pravilnik o podeljevanju podpor. Predlog je bil sprejet soglasno, kar je povsem razumljivo, ker bodo po tem predlogu tovariši prejeli v slučaju brezposelnosti, bolezni itd. večje podpore.

Na zaključku je tov. predsednik Tine Zupan prečital spomenico, v kateri je predvsem omenjeno težko stanje delavstva KID in ugotovljeno, da se mu mora na vsak način pomagati. V tej spomenici poziva delavstvo na enotno, složno sodelovanje. da bo uspeh zagotovljen. Obsoja pa vse one elemente, ki skušajo med delavstvo zasejati razdor. Občni zbor je bil zaključen ob 12.45.

Po občnem zboru se je vršilo slikanje.

Občni zbor pa so poživali tamburaši, ki so pred začetkom in na koncu zaigrali par komadov. Posebno so se postavili mali tamburaši, ki so zaigrali ob koncu par komadov.

Vsem podružnicam NSZ

Upravna seja, ki je bila sklicana za 21. t. m., se je radi gotovih zadržkov morala preložiti. Vršila se bo 5. maja 1940 ob 9 uri dopoldne v Delavski zbornici.

Zagorje

V petek, dne 5. t. m. je imela podružnica širše sejo katera je bila polnoštevilno obiskana, saj se je razpravljalo o zaključku medznega gibanja pri TPD Poročal je zastopnik centrale iz Ljubljane Delavstvo je z zanimanjem sledilo izvajanjem ter odobravalo postopek, ki ga je zastopstvo NSZ zavzemalo pri teh pogajanjih.

Obravnavala so se na seji še druga važna vprašanja in to o obratnih zaupnikih, o zastopnikih Bratovskih skladnic in končno o splošnem položaju rudarskega delavstva.

Loke

Dne 2. t. m. se je vršil na Lokah sestanek delavstva NSZ, na katerem se je razpravljalo o zadnjem medznem gibanju. Navzoč je bil tudi zastopnik centrale. Delavstvo je z zadovoljstvom sprejelo povišek, na vsak način pa želi, da se odpravijo v najkrajšem času tudi ostali nedostaki ter da se kolektivna pogodba prilagodi času in potrebam.

Končno se je razpravljalo tudi o izletu, ki ga namerava podružnica prirediti 1. maja. Bilo je več predlogov. Končna odločitev pa bo storjena na enem prihodnjih sestankov. Vse tovariše opozarjamo že sedaj, da se tega izleta polnoštevilno udeležite!

Novo mesto

Podružnica NSZ v Novem mestu se tem potom najlepše zahvaljuje vsem, ki so pripomogli, da je naša akademija v vsakem oziru tako lepo uspela.

Vse tovariše prosimo, da poravnajo svojo članarino, da bo tako odbor lahko pravilno in redno posloval in da mu bo omogočeno nadaljnjemu uspešno delo. Zato tovariši ne odlašajte in izvršite svojo organizacijsko dolžnost. Kajti vedeti morate, da brez discipline ni napredka.

Ribnica

Dne 8. 4. 1940 je naša podružnica priredila predavanje tov. tajnika I. O. dr. Alujeviča o idejnem in delovnem programu NSZ ter minimalnih mezdah. Predavanju je prisostvovalo okrog 40 oseb, ki so z zanimanjem sledile izvajanjem tov. predavatelja. Pred predavanjem je tov. predsednik poudaril potrebo skupnega dela in obsodil tiste, ki smatrajo našo podružnico za svojega sovražnika in ne uvidijo, da je njeno uveljavljanje potrebno ter tudi zanje kot delavce zelo koristno.

Istega dne se je vršila tudi odborova seja, na kateri je bilo v navzočnosti obratnih zaupnikov sklenjeno, da se takoj napravi potrebni koraki za zvišanje mezd v skladu z odredbo o minimalnih mezdah, varujoč obstoječo prednost višjih kategorij.

× Zvonovi za topove. V Nemčiji snemajo zdaj zvonove iz cerkvenih stolpov in jih prelivajo v topove. To odredbo je izdal maršal Göring kratko pred velikonočnimi prazniki in v njej pravi, da je treba pripraviti potrebno rezervo za dolgo vojno. Zvonovi so z majhnimi izjemami last cerkva. Država prevzame za zdaj samo stroške za snemanje in odvoz. Obljubila je, da bo po vojni dala za zvonove primerno odškodnino. Odredba govori tudi o nadomestni kovini za nove zvonove, vendar iz nje ni jasno, ali dobijo cerkve ta nadomestek že zdaj ali šele po vojni. Zvonovi sestojijo po večini iz 75 do 80 odstotkov bakra in 20 do 25 odstotkov cina. Država namerava rekvirirati tudi bakrene dele cerkvenih in zasebnih poslopij, predvsem bakrene strehe stolpov in kupol

Ivan Brunčič

stavbeno in pohištveno pleskarstvo
in ličarstvo

Ljubljana

Celovška cesta 42

Ivan Albrecht:

MATI ZEMLJA

Na veliki šmaren sta šla Krtinova Režika in Klenarjev Tone v jamo. Tone je že kot otrok rad stikal po skrivnostnih podzemskih jamah, ki jih je bilo okrog Loke vse polno. Od nekdanj so ga navdajale s čudovitim čarom. Se v tisti nežni dobi, ko otrok živi ves v pravljicah in bajnih bitjih, se je večkrat primerilo, da je Tone nenadno izginil in ga niso mogli najti, dokler se ni sam prav tako nenadno primuzal na dan, kakor je bil ne pričakovano izginil.

Tako se mu je nekoč zgodilo, ko je le blodil in blodil, da je izgubil smer in ni več znal najti izhoda. Begal je po temnih rovih in iskal in klical, toda kamor se je obrnil, je našel na steno ali na vodo, ki je ni mogel prebroditi. Nič si ni več mogel misliti, kako dolgo je že taval pod zemljo, le po utrujenosti in lakoti je sodil, da mora biti že dolge ure v jami. Začela ga je mučiti bojazen, da morda sploh ne bo našel poti venkaj, da bo obnemogel in zapuščen umrl v jami med kapniki in nemimi človeškimi ribicami. Silna groza ga je obšla in s podvojeno vztrajnostjo je iskal izhoda, toda bilo je kakor zakleto. Naposled je ves truden obsedel kraj velikega kapnika in začel bridko ihteti. Tedaj je v bližini nekje padlo in zajokalo. Tone se je zdrznil. To je vendar človeški glas. Kakor je bil izčrpan, se je vzdignil in šel za jokajočim glasom. V trenutku se mu je začelo svitati. Joj, odprtina, dnevna svetloba, pot na zemljo!

»Kdo pa joka?« je kriknil Tone na ves glas, nato pa je ihtenje na mah prenehalo. Deček je še šel in šel in zagledal deklico, Krtinovo Režko, ki je plaho strmela v rov.

»Ti?« se je zavzel Tone. »Odkod si pa prišla sem?«

»Padla sem«, je spoznala tudi mala Tone. »Pasla sem, pa mi je začela živina bežati in sem letela za tistim lisastim juncem, ki je zmeraj najbolj divji in neumen. Kar mi je zmanjkalo tal in telebnila sem. Kje se pa ti klatiš, da te ni na izpregled? Že včeraj in danes so te iskali in jokali za teboj.«

»Pot sem zgrešil«, je mirno povedal Tone. »Akmor sem se obrnil, ni nikjer kazalo ven.«

»Kaj bova pa zdaj?« se je zgrozilo dekle.

»No, venkaj pojdeva«, je bil Tone pogumen. »Ako si padla, mora vendar nekje blizu biti katera odprtina. Dva jo bova že našla.«

Mala je poskušala vstati, toda kakor se je

hotela odpreti na noge, je zavrnila od bolečine.

»Potrpi,« je skušal Tone potolažiti nenadno rešiteljico. »te bom jaz oprtal na rame in odnesel na svetlo.«

Kakor pa je bila dečkova volja močna tako so bile njegove telesne moči toliko opešane, da bi komaj sam prišel iz jame kaj šele, da bi nosil še razmerno težko breme s seboj! Komaj si je oprtal deklico na hrbet, je omahnil in klečnil na kolena.

»Saj ne boš mogel«, je zastokala Režika.

»Počakaj no«, je jezila Toneta dekletova malodušna nestrpnost. »Malo si oddahnem, pa pojde.«

Oddahnil si je, a kljub temu ni šlo.

»Zdaj bova oba ostala tukaj,« je šlo deklici na jok.

»Vsaj nama ne bo dolg čas, ko bova dva«, se je skušal Tone opogumiti s šalo, vendar je bilo tudi njemu bridko pri srcu. Mislil je in mislil ter se naposled odločil, da zleze najprej sam iz jame in reši potem še Režiko.

»Samo glej, če mi pobegneš!« se je zgrozila mala. »Pomni, da te potlej nikdar več ne pogledam!«

Dečka je obšla razposajena prešernost.

»Saj me ne bi mogla gledati, ko pa sama ne moreš iz jame.«

»Če si tak, pa še ti ne poideš!« se ga je oklenila Režika. »Sram te bodi, da veš!«

In že je jokala.

»Kakšna si vendar«, jo je tolažil Tone.

»Lahko bi vedela, da nisem mislil tako hudo. Prav nobene šale ne razumeš.«

»Bi že videl, kako bi se ti šalil, ako bi tebe tako bolelo«, se je priemala Režika za nogo. »Zakaj pa govoriš tako nespametno!«

Po daljšem prerekanju je naposled zlezel Tone iz jame in hitel po ljudi.

»Viš, viš Klenarjevega pobiča!« so se čudile grabljice po travnikih. »Po so pravili, da se je izgubil.«

Deček je slišal opazke, a se ni zmenil zanje. Kakor stroj je je hitel naravnost h Krtinovi in potedal ves v eni sapi:

»Režika je padla... Hitro, hitro!«

Kam? Vse je hitelo, vpraševalo, kričalo, Tone pa je samo pokazal proti Krtinovi gmajni.

Vsi Krtinovi in z njimi pol vasi so šli proti jami in Tone je med potjo komaj dopovedal, kaj se je zgodilo njemu in kako ga je Režika prav za prav rešila smrti. Oče Krtin se je sam spustil v jamo in prinesel hčerko venkaj. Malo si je bila spahnila obe nogi, vendar zdaj ni mislila na bolečine, temveč je bila zadovoljna, da je spet videla svoje.

Izza tega dogodka sta ostala Tone in Režika prijatelja. Skupna nevarnost ju je tako čudovito združila, da ni bilo treba nobenega govorenja, in sta vendar vedela, da spadata drug k drugemu. To je bilo še v dneh, ko sta drgnila šolske klopi in živela brezskrbno življenje vaških otrok. Potem se je vnela vojna in sta morala Klenar in Krtin pod orožje. Oba sta se težko ločila zdoma, oba sta se poslavljala kakor da gresta in se več ne vrne. Štiri leta so potem bila dolga kakor večnost. Po teh letih pa se je Krtin vrnil pohabljen in bolan. Klenar pa je ostal tam od koder ni vrnitve. Prišlo je pismo, da je menda padel, v seznamu izgub je bil naveden med padlimi. Po vojni so se celo oglašali ljudje, ki so zatrjevali, da so oili priče njegove smrti. Nekdo je vrhu tega še zatrjeval Klenarici, da je pomagal pokopati njegovega moža. Tako ni bilo nobenega dvoma, da Klenarjeva kmetija res ostala brez gospodarja in da je ostal vdovi Ani edini Tone za uteho. Bala se je zanj uolj kakor za zenico v očeh. Posebno pa jo je skrbelo, ker se mladenič ni mogel odvaditi stikanja po jamah.

»Očeta je vzela vojna tebe bo pa jama«, je večkrat vzdihovala, da bi ga pridržala doma. Tone pa je bil kakor živo srebro in ni imel obstanke.

»Jama nikomur ne odide«, se je smejal materi. »Kar brez skrbi bodite! Saj veste, da poznam vsako najmanjšo kotlino.«

»Oh, da nimaš nič srca«, je bila mati žalostna, sin pa se je skrivaj smehljal, češ: »Oj, ko bi mati le vedela, kako vroče utriplje moje srce!«

Mislil je na Krtinovo Režiko in na tisti dan, ko se je kot otrok na ta čuden način srečal z njo v podzemski jami. Odslej so se mu skrivnosti vlažnega mraka neverjetno prikupile. Bolj ko je doraščal, raje je taval po jamah. In kakor je hodil, je vedno vstajala pred njim podoba jokajočega dekleta, ki se ga oklepa in prosi rešitve. Bilo je čudno. Že koj po tistem dogodku samem je čutil v dekletovi bližini, kakor da ga mora biti sram. Ni si sicer mogel pojasniti, odkod ta občutek, hkratu se ga pa tudi ni mogel znebiti. Zato se je Režike skoraj izogibal. Bilo mu je, kot da sta si preveč blizu in da zato ne smeta očitno govoriti drug z drugim. Šele z leti, ko je Krtin pod težo tegob, ki mu jih je zadala vojna, popolnoma opešal in naposled umrl, se je Tone začel zavedati, da je dekle in njega združila skrivnostna usoda, ki je obema pobrala roditelja, kakor da hoče s tem mlademu rodu pokazati pot. (Dalje)